

Materijalni uvjeti rada u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture

---

Šterpin, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:327914>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANA ŠTERPIN

**MATERIJALNI UVJETI RADA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE
KULTURE**

Diplomski rad

Pula, rujan, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANA ŠTERPIN

**MATERIJALNI UVJETI RADA U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE
KULTURE**

Diplomski rad

JMBAG: 0303045744, redovitistudent

Studijskismjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Predmet: Kineziološka metodika

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Kineziologija

Znanstvena grana: Kineziološka edukacija

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Iva Blažević

Pula, rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ana Šterpin, kandidatkinja za magistru primarnog obrazovanja, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ana Šterpin dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrileu Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „Materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV U RH	8
2.1. Odgojno-obrazovni proces.....	16
2.2. Uloga, cilj i zadaća Tjelesne i zdravstvene kulture	17
2.3. Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture	20
3. ULOGA UČITELJA U TJELESNOJ I ZDRAVSTVENOJ KULTURI	23
4. MATERIJALNI UVJETI RADA U ŠKOLSKIM DVORANAMA	27
5. PROBLEM ISTRAŽIVANJA.....	33
5.1. Cilj i svrha istraživanja	33
5.2. Metode rada	34
5.2.1. Uzorak ispitanika i varijabli	34
5.2.2. Metoda obrade podataka	34
5.2.3. Način provođenja istraživanja.....	34
5.3. Rezultati istraživanja.....	37
6. RASPRAVA	52
7. ZAKLJUČAK.....	56
8. LITERATURA	57

1. UVOD

„Tjelesna i zdravstvena kultura ima obvezu biti jedan od temelja zdravlja cijele populacije te je bitna pri stvaranju cjelovite osobnosti, zdravog i zadovoljnog učenika.“ (Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesne i zdravstvene kulture, 2016:4). Dakle, nastavni predmet Tjelesna i zdravstvena kultura pomaže u stjecanju znanja, vještina i navika koje stvaraju pozitivan stav prema tjelesnom vježbanju i zdravom načinu života (Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesne i zdravstvene kulture, 2016).

Danas se djeca manje kreću jer žive sjedilačkim načinom života u školi, ali i kući za računalima. Stoga je potrebno redovito provoditi nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture te ju dobro osmisliti i kvalitetno provesti kako bi djecu naučili samostalnim vježbanjem, ali i uvrštavanjem tjelesnih aktivnosti u svakodnevni život. Isto tako, školsko doba je razdoblje u kojem se najviše može utjecati na djetetove osobine, sposobnosti, motorička znanja i zdravlje te je zbog toga potrebno što učestalije vježbanje (Vrbanac i Palijan, 2009).

Učitelj ima najvažniju ulogu za provedbu kvalitetne nastave Tjelesne i zdravstvene kulture jer on odlučuje kako će provesti sat Tjelesne i zdravstvene kulture. On mora biti motiviran i kreativan te imati pozitivan stav prema tjelesnom vježbanju kako bi to mogao prenijeti i na učenika. Uz to, trebao bi znati i kako iskoristiti raspoloživi prostor i opremu u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture. A upravo su materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture jedan od većih problema u odgoju i obrazovanju u Republici Hrvatskoj.

Rezultati i uspjeh tjelesne i zdravstvene kulture uvelike ovise o materijalnim uvjetima. Velik broj škola u RH nema niti osnovne uvjete za provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture. Neke škole nemaju školske dvorane, dok druge škole nemaju odgovarajuće sprave i rekvizite. Velik je problem i dostupnost dvorane za učitelje razredne nastave te se tako ne može provesti ni plan i program rada propisan od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja (Šunda, Tvorek, Nabršnigg i Knjaz, 2011).

Tema ovog diplomskog rada jesu materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture te je cilj istražiti stanje materijalnih uvjeta rada u nastavi Tjelesne

i zdravstvene kulture u svim osnovnim školama u Puli na uzorku učitelja razredne nastave.

2. ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV U RH

Obrazovanje u Republici Hrvatskoj je obvezno i besplatno te traje 8 godina.

Postoje četiri razine obrazovanja:

- predškolski odgoj
- osnovno školstvo
- srednje školstvo
- visokoškolsko obrazovanje.

Predškolski odgoj

Predškolski odgoj u RH obuhvaća odgoj, obrazovanje i skrb o djeci predškolske dobi, a ostvaruje se programima odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi za djecu. Dakle, predškolski odgoj provodi se u predškolskim ustanovama, odnosno dječjim vrtićima te on pripada početnoj razini odgojno-obrazovnog sustava. Dijeli se na tri odgojno-obrazovna ciklusa, a to su od šest mjeseci do navršene prve godine života djeteta, od navršene prve do navršene treće godine djetetova života i od navršene treće godine do polaska u osnovnu školu. Osnivači privatnih vrtića su fizičke osobe, vjerske zajednice i udruge, a ostali vrtići su gradski, županijski i općinski. Program predškole je obavezan za svu djecu koja nakon godinu dana kreću u osnovnu školu (Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH, 2016).

Osnovno školstvo

Kada dijete navrší šest godina, ono kreće u osnovnu školu. Školsko doba traje od šeste ili sedme godine do osamnaeste ili devetnaeste godine, odnosno dvanaest godina života. Osnovna škola traje osam godina te je obvezno primarno obrazovanje. Ona započinje s upisom u prvi razred osnovne škole te u pravilu traje od šeste do petnaeste godine djetetova života. Učenicima koji imaju više teškoća u razvoju traje najdulje do 21. godine života. Djeca koja nisu završila osnovnu školu, a starija su od petnaest godina, mogu se uključiti u sustav osnovnog obrazovanja za odrasle. U obveznom obrazovanju postoje redovite škole i posebne ustanove te tako i obvezni i neobvezni programi. Obveznim programima pripadaju redoviti programi koji se provode u razrednoj nastavi i predmetnoj nastavi. U odgojno-obrazovnom sustavu RH postoji i osnovno umjetničko obrazovanje koje može biti plesno i glazbeno. Plesno

obrazovanje traje četiri godine, a glazbeno šest godina te su oba propisana prema osnovnoškolskom umjetničkom kurikulumu i planu i programu (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017.)

S obzirom na osnivanje školskih ustanova, osnivači škola mogu biti županije, gradovi te druge fizičke i pravne osobe, ali prije toga je potrebno dobiti pozitivno mišljenje Ministarstva o opravdanosti osnivanja školske ustanove, a pokazatelji su programi, zahtjevi dostupnosti, racionalnosti i drugi bitni pokazatelji opravdanosti osnivanja školske ustanove. U Hrvatskoj ima nekoliko prihvatnih osnovnih škola dok su većina državne te se one ustrojavaju kao matične i područne škole. Matična osnovna škola je odgojno-obrazovna ustanova koja se osniva, ako ima dovoljan broj učenika po jednom razrednom odjelu od prvog do osmog razreda. Sve to ovisi o demografskom, gospodarskom i urbanističkom stanju na području određene županije. Optimalan broj učenika jedne takve škole bi bio od 400 do 600 učenika, odnosno od 16 do 24 razrednih odjela. „Područna osnovna škola je podružnica matične škole smještena izvan njenog sjedišta s kojom je programski i kadrovski povezana“ (Neljak, 2011). U slučaju da je u područnoj školi nedovoljan broj učenika, onda se uz matičnu osnovnu školu osnivaju područni odjeli, odnosno dislocirani razredni odjeli koji se formiraju izvan sjedišta matične škole. Broj učenika u školama, odnosno u upisnim područjima ovisi o demografskom prostoru na kojem učenici imaju prijavljeno prebivalište ili boravište pa imaju pravo pohađati određenu školu. U osnovnom školstvu postoje još i osnovne škole s otežanim uvjetima rada te se one nalaze na otocima, u brdsko-planinskim i prometno slabo povezanim područjima te škole. Ministarstvo znanosti i obrazovanja odlučuje o statusu tih škola. Škole s otežanim uvjetima rada imaju mali broj učenika pa se često sastavljaju kombinirani razredni odjeli te tako provode programi iz dva ili tri, ponekad i četiri razreda školovanja za jednu skupinu učenika. Osim prethodno navedenih osnovnih škola, u Republici Hrvatskoj postoji još oko 60-ak osnovnih škola za djecu i mladež s teškoćama u razvoju (Neljak, 2011).

Srednje školstvo

Nakon završetka osnovnog obrazovanja, učenici mogu nastaviti svoje obrazovanje u srednjim školama čija je koncepcija, za razliku od osnovnog školstva, vrlo složena i različita. Koncepcija je takva jer učenike treba pripremiti za različite studije, kao i mogućnost daljnjeg obrazovanja te je potrebno omogućiti završetak za

veliki broj zanimanja. Uprava za srednje obrazovanje osmišljava plan upisa učenika prema potrebama gospodarstva i društva u srednje škole te predlaže nacрте zakona i drugih propisa u tom području pa tako i brigu o njihovu provođenju. Mora pratiti stanje u srednjem obrazovanju, ustanovama za obrazovanje odraslih, učeničkim domovima i drugim ustanovama koje imaju odobrenje za redovno srednjoškolsko obrazovanje i obrazovanje odraslih. Uprava za srednje obrazovanje još utvrđuje kriterije za izradu mreže srednjih škola i učeničkih domova i druge poslove koji su određeni od strane ministra (Neljak, 2011).

Dakle, učenici mogu nastaviti svoje obrazovanje u srednjim školama koje nisu obvezne i koje pripadaju sekundarnom obrazovanju. Za upis u srednju školu učenici se moraju prijaviti i upisati te ovdje stječu znanje i sposobnosti za rad i nastavak obrazovanja. S obzirom na nastavni plan i program, srednje škole dijele se na gimnazije, strukovne u koje spadaju tehničke, industrijske i obrtničke te umjetničke škole. Gimnazije traju četiri godine te je na kraju obvezan završni ispit, odnosno državna matura, a one služe za pripremu učenika za nastavak obrazovanja. U gimnazije spadaju opća, jezična, klasična, prirodoslovno-matematička i prirodoslovna te se u Hrvatskoj ustrojavaju kao državne, privatne i vjerske škole. Kad učenik završi gimnaziju, on stječe srednju školsku spremu. Strukovne srednje škole mogu trajati od jedne do pet godina što ovisi o strukovnim programima te one pripremaju učenike za uključivanje na tržište rada ili nastavak obrazovanja. Tako tehničke škole traju četiri školske godine dok industrijske i obrtničke traju tri školske godine. Pri završetku obrazovanja u strukovnim školama najčešće se izrađuju i brane završni radovi te tako učenik stječe srednju stručnu spremu. Kao i gimnazije, ako žele nastaviti svoje obrazovanje, učenici moraju polagati državnu maturu. Umjetničke srednje škole omogućuju učenicima stjecanje znanja, razvoj vještina, sposobnosti i kreativnosti u različitim umjetničkim područjima. Kao i strukovne, one mogu trajati od jedne do pet godina te njihovim završavanjem učenik stječe srednju stručnu spremu. Umjetničke škole su usko specijalizirane i posebne te se zbog toga može sastaviti manji broj razrednih odjela od broja predviđenog za ostale srednje škole. Nakon njihovog završetka može se nastaviti obrazovanje uz položenu državnu maturu. Dakle, potrebno je položiti državnu maturu kako bi se dalje moglo upisati na visokoškolsko obrazovanje. Uz srednje obrazovanje postoje još i posebni ili programi obrazovanja za učenike s teškoćama u razvoju gdje se primjenjuju individualizirani postupci ili obrazovanje u posebnim razrednim odjelima i obrazovnim grupama. Učenici koji imaju veće teškoće u razvoju pohađaju posebne ustanove.

Srednjoškolskim ustanovama pripadaju i učenički domovi koji učenicima omogućuju obrazovanje i smještaj (Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH, 2008).

Visokoškolsko obrazovanje

Visokoškolsko obrazovanje uključuje upisivanje na sveučilišne studije i stručne studije, odnosno visoka učilišta. U visoka učilišta spadaju veleučilišta, fakulteti, visoke škole i umjetničke akademije. Sveučilišni studiji mogu biti preddiplomski koji traje tri do četiri godine gdje se stječe titula sveučilišnog prvostupnika, diplomski koji traje jedna do dvije godine gdje se stječe titula magistra te poslijediplomski koji traje tri godine i gdje se završava obranom doktorskog rada i stječe stupanj doktora znanosti ili doktora umjetnosti. Stručni studiji traju od dvije do tri godine te se najčešće provode na veleučilištu, no mogu se provoditi i na sveučilištu i osposobljavaju studente za obavljanje stručnih zanimanja.

Republika Hrvatska od 2005. godine ima usklađene sve studijske programe sa zahtjevima Bolonjskog procesa koji je reforma visokog obrazovanja u svrhu stvaranja Europskog sustava visokog obrazovanja. Tako postoje tri glavne razine studija koji su prethodno navedeni, skupljanje ECTS bodova te su uvedeni novi akademski nazivi (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2017).

Sve odluke vezane za upravljanje sustavom odgoja i obrazovanja donosi Ministarstvo znanosti i obrazovanja te je ono povezano s Vladom RH. Dakle, Ministarstvo odlučuje o školstvu i njegovu razvoju, izradi nastavnih planova i programa, udžbenika, stručnom usavršavanju odgajatelja, učitelja i nastavnika i o inspekcijskom i stručno-pedagoškom nadzoru, a u visokoškolskom obrazovanju odlučuje i o osiguravanju financijskih i materijalnih uvjeta za rad, smještaj prehranu i druge sastavnice životnog studentskog standarda. Uz prethodno navedeno, Ministarstvo brine o razvoju znanstveno-istraživačkih djelatnosti, znanstveno-tehničkih informacija i komunikacija, o primjeni znanstvenih postignuća u određenim područjima te o financiranju istraživačkih djelatnosti i projekata. Po organizacijskom ustroju nakon Ministarstva dolazi uprava, uprava za znanost, uprava za visoko obrazovanje, uprava za srednje obrazovanje, uprava za predškolski odgoj i osnovno obrazovanje te onda uprava za šport. Dakle, Ministarstvo znanosti i obrazovanja najviše je tijelo državne vlasti s obzirom na područja znanosti, obrazovanja i športa (Neljak, 2011).

Središnji državni ured za šport

Ministarstvu uprave pripada središnji državni ured za šport koji pridonosi snažnom razvoju športa, ulaže u veći broj malih športskih objekata, potiče šport u službi zdravlja, potiče djecu i mlade na svakodnevno bavljenje organiziranom tjelesnom aktivnošću te sufinancira programe javnih potreba u športu na državnoj razini (Središnji državni ured za šport, 2017).

Hrvatski olimpijski odbor

Najviša sportska udruga u Hrvatskoj je Hrvatski olimpijski odbor koji je osnovan 10. rujna 1991. godine u Zagrebu. U rujnu 1993. godine Hrvatski olimpijski odbor dobio je puno priznanje od Međunarodnog olimpijskog odbora. Svrha ovog odbora je promicanje sporta kao univerzalne civilizacijske baštine, širenje olimpijskih načela, etičkih i moralnih normi u sportu, stvaranje vrhunskih sportskih dometa hrvatskih sportaša, promicanje RH kao demokratske države te pravednih odnosa sudionika u sportu. Predstavlja hrvatski sport pred Međunarodnim olimpijskim odborom te štiti simbole olimpijskog pokreta. Članovima Hrvatskog olimpijskog odbora pripadaju nacionalni sportski savezi te udruge i ustanove od interesa za hrvatski sport i djelovanje Hrvatskog olimpijskog odbora (Hrvatski olimpijski odbor, 2016).

Agencija za odgoj i obrazovanje

Ministarstvo znanosti i obrazovanja osnovalo je Agenciju za odgoj i obrazovanje kojoj je zadaća obavljanje stručnih i savjetodavnih poslova u odgoju i obrazovanju, sudjelovanje u praćenju i razvoju odgoja i obrazovanja. Dakle, pruža stručnu pomoć i upute ustanovama, ravnateljima, odgojiteljima, učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima u vezi provedbe djelatnosti odgoja i obrazovanja. Isto tako, organizira i provodi stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika i ravnatelja, pa tako provodi stručne ispite i postupke stručnog usavršavanja. Agencija još obavlja i stručno-pedagoški nadzor i Državne stručne ispite te sudjeluje u organizacijama i provedbi učeničkih natjecanja i izradi i praćenju nacionalnih programa odgoja i obrazovanja (Neljak, 2011).

Hrvatski kineziološki savez

Hrvatski kineziološki savez sastavljen je od udruga kineziologa općina, gradova i županija iz RH koje djeluju u područjima edukacije, športa, športske rekreacije i kineziterapije, a njihova svrha je usklađivanje zajedničkih interesa, planiranja i

organiziranja unapređivanja tjelesne i zdravstvene kulture, športa, športske rekreacije i kineziterapije te obavljanje zajedničke djelatnosti i provođenja programa. Savez pokušava realizirati pozitivna dostignuća znanosti koja su omogućena tjelesnom i zdravstvenom kulturom, športom i športskom rekreacijom te se time doprinosi razvoju kineziologije. Pritom surađuje sa strukovnim savezima Hrvatskog olimpijskog odbora, s Kineziološkim fakultetima, sa Savjetom za šport djece i mladih te s Ministarstvom znanosti i obrazovanja. Dodjeljuje i nagrade i priznanja pojedincima i udrugama te organizira međunarodne stručne i znanstvene skupove (Hrvatski kineziološki savez, 2018).

Hrvatski školski športski savez

Hrvatski školski športski savez je nacionalni školski športski savez u koji se udružuju županijski školski športski savezi i Školski športski savez Grada Zagreba, a radi usklađivanja aktivnosti svojih članica i organiziranja natjecanja školskih športskih društava (Hrvatski školski športski savez, 2018). Ovaj savez osnovan je u svrhu poticanja i promicanja školskog športa u RH, promicanja školskih športskih dostignuća djece te njihovom sudjelovanju na svjetskim i europskim prvenstvima i drugim natjecanjima, promicanju stručnog rada u školskom športu te usklađivanja aktivnosti školskih športskih saveza u županijama i Gradu Zagrebu na ostvarivanju ukupnog programa športa djece i mladih. Zadaća saveza je utvrđivanje načela i osnovnih uvjeta sustava školskih športskih natjecanja u RH u suradnji sa Ministarstvom (Hrvatski školski športski savez, 2018).

Županijski školski športski savezi

Prema organizacijskom ustroju Županijski školski športski savezi su ispod Hrvatskog školskog športskog saveza te njihov cilj je unapređenje i razvoj školskog športa na području svoje županije (Neljak, 2011).

Školska športska društva

Način rada školskih športskih društva nije ujedinen i zasnovan na pravnim temeljima te je stoga potrebno donijeti Pravilnik o načinu osnivanja, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih športskih društava. Na taj način, moguće je utvrditi i definirati način osnivanja, djelovanja i rada školskih športskih društva (Neljak, 2011).

Razdoblje školovanja naziva se školsko doba te traje od 6. ili 7. godine života do 18. ili 19. godine, odnosno 12 godina obrazovanja. U RH školsko doba dijeli se na:

- *mlađu* (od 7. do 10. godine života)
- *srednju* (od 11. do 14. godine života)
- *stariju* (od 15. do 18. godine života) školsku dob.

Mlađa i srednja školska dob odnosi se na osnovno školstvo, odnosno razrednu i predmetnu nastavu, a starija školska dob odnosi se na srednje školstvo.

U Republici Hrvatskoj postoje strukturne, programske i organizacijske odrednice rada u odgojno-obrazovnom sustavu te se temelje na dokumentu koji se naziva kurikulum. Nacionalni okvirni kurikulum je izrađen 2011. godine kako bi se poboljšala kvaliteta odgoja i obrazovanja u RH. Ovdje su definirane odgojno-obrazovne vrijednosti, ciljevi odgoja i obrazovanja, načela i ciljevi odgojno-obrazovnih područja, vrjednovanje učeničkih postignuća te vrjednovanje i samovrjednovanje ostvarivanja nacionalnog kurikuluma. Navedene su i opisane međupredmetne teme te njihovi ciljevi, određena su očekivanja što učenici trebaju znati i za što trebaju biti osposobljeni po završetku određenog stupnja obrazovanja po ciklusima. NOK se temelji na kompetencijama učenika, a ne na sadržaju te pridonosi razumijevanju i usklađenom planiranju razvoja i rada škole. Dakle, značajan je za planiranje i organiziranje rada škola. Prema njemu, opis, ciljevi i očekivana učenička postignuća odgojno-obrazovnih područja te opis i ciljevi međupredmetnih tema pomažu školama da lakše povezuju nastavne predmete, racionaliziraju nastavu te ju obogate izbornom i fakultativnom nastavom i izvannastavnim aktivnostima sukladno svojem profilu i prioritetima, potrebama učenika i lokalne zajednice. Osim što je Nacionalni okvirni kurikulum temeljni dokument, on je i razvojni dokument jer je otvoren za promjene i stalno obnavljanje u skladu s promjenama te dovodi do potrebe za stalnim vrjednovanjem i mijenjanjem (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011).

Svaka država ima drugačiji odgojno-obrazovni sustav u osnovnom i srednjem školstvu, odnosno programsko i organizacijsko utemeljenje zbog političkih, gospodarskih i sociodemografskih okolnosti koje prevladavaju u pojedinoj državi. Tako postoje tri pristupa ustroju odgojno-obrazovnih sustava, a to su:

- *anglo-saksonski model*
- *kontinentalni (zapadni) model*

- *post-socijalistički (istočni) model.*

Anglo-saksonski model odnosi se na potpuno decentralizirano upravljanje odgojno-obrazovnog sustava gdje izvedbeni fond sati u nastavnom planu i programu određuje svaka škola zasebno. U kontinentalnom (zapadnom) modelu lokalne uprave (županije) određuju izvedbeni fond sati u nastavnom planu i programu što znači da se temelji na nacionalno određenom, ali decentraliziranom upravljanju odgojno-obrazovnim sustavom. Post-socijalistički (istočni) model je onaj po kojemu se odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj temelji, kao i bivše socijalističke države, a to znači da izvedbeni fond sati u nastavnom planu i programu određuje država. Postoje i planovi i programi rada koje izrađuju samostalno pojedinci i ustanove te koje mora Ministarstvo verificirati, odnosno odobriti. Dakle, tijela državne vlasti uređuju, normiraju i upravljaju pojedinim sustavom odgoja i obrazovanja te tako oni odlučuju o načinu izrade planova i programa, a svaki odobreni plan i program mora sadržavati propisani broj sati, cilj programa te programske sadržaje i programske zadaće (Neljak, 2011).

Uz Nacionalni okvirni kurikulum, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je 2005./2006. godine donijelo odluku o još jednom dokumentu koji se zove Nastavni plan i program za osnovnu školu. Po njemu se provodi odgojno-obrazovni proces te je izrađen od ekspertnih skupina stručnjaka po odgojno-obrazovnim područjima. Izrađen je u svrhu poboljšanja odgojno-obrazovnog i nastavnog rada u osnovnoj školi te sadržava broj nastavnih sati za ostvarivanje nastave pojedinog predmeta tijekom jedne školske godine i zadaće, zadatke i sadržaje nastave svih predmeta i upute za učitelje. U nastavnom planu i programu za osnovnu školu definirani su ciljevi i zadaće odgoja i obrazovanja u OŠ, iznesene su temeljne odrednice odgojno-obrazovnoga i nastavnog rada prema HNOS-u, opisan nastavni plan za provedbu nastavnog programa, odgojno-obrazovni, školski i nastavni rad, odgojno-obrazovni oblici, metode i sredstva izvannastavnoga i izvanučioničkog rada, opisan rad s darovitim učenicima, rad s učenicima s posebnim potrebama, navedeni su nositelji odgojno-obrazovne djelatnosti u osnovnoj školi, odgojno-obrazovna djelatnost stručnih suradnika u osnovnoj školi, objašnjena je svrha školske knjižnice te integrativni odgojno-obrazovni sadržaji za osnovnu školu. Navedeni su i svi predmeti te za svaki pojedini predmet njegov opis, cilj i zadaće te su za svaki razred navedene teme i obrazovna postignuća (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

2.1. Odgojno-obrazovni proces

Prema Neljaku (2011): „Odgojno-obrazovni proces je međupovezani proces stjecanja znanja, razvoja sposobnosti i promjena modaliteta ponašanja učenika.“ Provodi se raznim vrstama odgojno-obrazovnog rada, a to su nastavni rad, izvannastavne, izvanučioničke i ostale vrste rada koje su specifične po pojedinim odgojno-obrazovnim područjima. Odgojno-obrazovni proces određen je školskim godišnjim planom i programom rada koji je sastavljen od planova i programa svih nastavnih predmeta, izvannastavnih aktivnosti i programa ostalih odgojno-obrazovnih aktivnosti rada škole.

Nastavni proces (rad) je najorganiziranija formalna vrsta odgojno-obrazovnog procesa što znači da se provodi u razrednom odjelu prema propisanom nastavnom planu i programu koje učitelj izvedbeno prilagođava za pojedini nastavni predmet. U nastavni rad spadaju redovita nastava, izborna nastava, dopunska nastava i dodatna nastava. Redovita nastava se odnosi na obvezno prisustvovanje učenika na svim predmetima koji su programima škole propisani kao obvezni te ovdje pripada i Tjelesna i zdravstvena kultura. Izborna nastava se odnosi na prisustvovanje učenika na predmetima temeljem njegovog izbora, odnosno predmet za kojeg se učenik opredijelio u školskoj godini. Dopunska nastava se odnosi na učenike koji redoviti nastavni program ne prate s očekivanom razinom uspjeha te oni ovdje mogu nadoknaditi znanje, stjecanje sposobnosti i vještina iz određenih predmeta. Za glazbenu, likovnu, tehničku i Tjelesnu i zdravstvenu kulturu, ova se nastava ne može organizirati. Dodatna nastava se odnosi na nastavni rad za učenike koji su daroviti te se, kao i dopunska, ne može organizirati za glazbenu, likovnu, tehničku i Tjelesnu i zdravstvenu kulturu (Neljak, 2011).

Postoji više definicija odgojno-obrazovnog procesa, a jedna od njih je da je odgojno-obrazovni proces takav proces u kojem se utječe na odgoj i obrazovanje subjekta, na tjelesno, duševno, socijalno i moralno formiranje sudionika procesa, a razvoj njihovih osobina i sposobnosti, u uvjetima interakcije između objektivnih i subjektivnih činitelja te pod utjecajem čimbenika ograničenja. Što se tiče Tjelesne i zdravstvene kulture, prema Findaku (1999:143): „Odgojno-obrazovni proces je organizirani proces utjecaja na antropološka obilježja subjekta, organizirani proces

učenja motoričkih gibanja te organizirani proces utjecaja na odgojne učinke u radu s učenicima, pod izravnim vođenjem nastavnika.“ Dakle, nastavnici i učitelji su ti koji izabiru koji će se organizacijski oblik rada provoditi, mjesto, vrijeme i sadržaj rada te pomoću kojih će metodičkih postupaka izvesti nastavni sat. Osim nastavnika i učitelja, i učenici su značajni zbog njihova razvijanja te je zato potrebno stvoriti opušteno, odnosno ugodnu atmosferu. Oni se moraju dobro osjećati te imati dobru međusobnu suradnju i poštivanje kako bi iznijeli svoju kreativnost i stvaralaštvo, odnosno kako bi se razvijali. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture potrebno je potaknuti i razviti kod učenika naviku za svakodnevnim tjelesnim vježbanjem. Zbog toga je važno dobro osmisliti organizaciju i način provođenja odgojno-obrazovnog procesa. No, to sve ovisi o vanjskim i unutarnjim čimbenicima. Vanjski čimbenici ne utječu izravno na odgojno-obrazovni proces te ovdje pripadaju opći plan i program, stanje stručne osobe koja realizira planove i programe u pojedinim predmetima, pripadnost učenika određenoj školi, razredu te raspoloživi prostor za vježbanje, oprema, sredstva i drugo. Unutarnji čimbenici su broj učenika u razredu, aktualno stanje njihovih antropoloških obilježja, stanje i razina njihovih motoričkih znanja i postignuća (Findak, 1999).

2.2. Uloga, cilj i zadaća Tjelesne i zdravstvene kulture

Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture ima veliku ulogu u pripremi i osposobljavanju djece za život i rad. Zbog suvremene tehnologije i medija, danas se djeca i mladi puno manje kreću što vrlo loše utječe na njihovo zdravlje. Tjelesno vježbanje je potrebno jer bitno poboljšava djetetov antropološki status te čim je dijete zdravo, ima visoku razinu osobina i sposobnosti koje pomažu u svakodnevnom životu. Ciljevi i zadaće Tjelesne i zdravstvene kulture proizlaze iz odgojno-obrazovnog sustava te su određeni razvojnim značajkama učenika, autentičnim potrebama učenika, zahtjevima koji prate život i rad učenika u suvremenom društvu, postignućima kineziologije te postignućima metodike Tjelesne i zdravstvene kulture (Findak, 1999). Propisani nastavni planovi i programi Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnom i srednjem školstvu izrađuju se za redovitu nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture te tako postoje tri bitne sastavnice:

- *cilj programa*
- *programske zadaće*

- *programski sadržaji.*

Postoji više ciljeva Tjelesne i zdravstvene kulture, a jedni od njih jesu razvijanje zdravstvene kulture učenika u svrhu čuvanja i unapređivanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline te stvaranje navike svakodnevnog vježbanja. Kao i ciljevi, tako postoji više zadaća Tjelesne i zdravstvene kulture, a neke od njih jesu upoznavanje učenika s činiteljima koji uvjetuju nastanak bolesti i ozljeda, razvijanje pravilnih stavova prema zdravlju i bolestima te poduzimanju mjera za čuvanje i unapređivanje zdravlja (Findak, 1999).

„Cilj programa Tjelesne i zdravstvene kulture u propisanim nastavnim planovima i programima određuje smisao odgojno-obrazovnog rada nastavnika na određenom stupnju školovanja učenika“ (Neljak,2011). Cilj se upisuje prije programskih zadaća i sadržaja u propisane planove i programe, a prema nastavnom planu i programu (2006): „Cilj je Tjelesne i zdravstvene kulture osposobiti učenike za primjenu teorijskih i motoričkih znanja koja omogućuju samostalno tjelesno vježbanje radi veće kvalitete življenja.“ Dakle, potrebno je poticati i motivirati učenike na tjelesno vježbanje, odnosno na uključivanje u športske klubove i bavljenje športskom rekreacijom jer rast i razvoj u trećem razvojnom razdoblju ima veliku ulogu za djetetovo zdravlje. Tako su određene zadaće Tjelesne i zdravstvene kulture u nastavnom planu i programu, a nekoliko njih jesu usvajanje teorijskih i motoričkih znanja za svakodnevne motoričke aktivnosti, zadovoljavanje potreba za kretanjem i poticanje samostalnog vježbanja (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Programske zadaće se navode nakon cilja u nastavnim planovima i programima te su to ključne misli, odnosno stručne tvrdnje koje usmjeravaju odgojno-obrazovni rad s učenicima. Postoje programske smjernice u osnovnom školstvu po kojima su svrstane programske zadaće, a to su obrazovna koja se odnosi na teorijska i motorička znanja učenika, kinantropološka koja se odnosi na razvoj morfoloških obilježja, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti učenika po stupnjevima školovanja te odgojna smjernica koja se odnosi na najprimjerenije i najpotrebnije odgojne smjernice rada po razdobljima školovanja učenika (Neljak, 2011).

Od 1. do 3. razreda osnovnog školstva ima mnogo programskih zadaća jer se u tom vremenu događa velik broj promjena kod djece. U obrazovnoj smjernici rada navodi se stjecanje temeljnih teorijskih znanja s ciljem stvaranja pozitivnog odnosa prema Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi te se ona odnose na stvaranje navika nošenja primjerene odjeće i obuču, tjelovježbene prostore te higijenske navike nakon tjelesnog

vježbanja. Dakle, važno je učenike upoznati s odjećom i obućom za vježbanje, s opremom za tjelesno vježbanje i njihovo održavanje i spremanje te s osnovnom njegom i higijenom tijela prije, tijekom i poslije vježbanja. Isto tako, važno je znati i o prostorima za vježbanje te brinuti se o mjerama sigurnosti u njima. Učenici ovdje usvajaju značenje bavljenja tjelesnim aktivnostima, djelovanje čistog zraka na čovjeka te važnosti pravilne i raznovrsne prehrane na rast i razvoj. S obzirom na motorička gibanja, učenici uče o ispravnosti osnovnih položaja, odnosno pravilno držanje trupa i tijela, održavanje i ispravljanje svoda stopala. Programske zadaće u obrazovnoj smjernici rada odnose se još i na temeljna motorička znanja gdje je potrebno pripremiti učenike za usvajanje složenijih motoričkih znanja u sljedećem razvojnem razdoblju. Važno je razvijati učenikove sposobnosti, odnosno ravnotežu i koordinaciju te ritam koje su presudne od u razdoblju od 1. do 3. razreda osnovne škole. Motorička znanja koja se provode u ovom razdoblju omogućuju prepoznavanje darovite djece i upisivanje učenika u športske klubove (Neljak, 2011).

U sljedećoj smjernici rada, kinantropološkoj smjernici, neophodan je pozitivan utjecaj na živčano-mišićnu koordinaciju i brzinu aktivacije motoričkih jedinica tijekom jednostavnih motoričkih gibanja. Zbog velike transformacijske osjetljivosti djece važan je razvoj motoričkih sposobnosti, odnosno koordinacije, fleksibilnosti, statičke i dinamičke ravnoteže. Isto tako, važan je i razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje kako bi učenici mogli baratati predmetima i surađivati s ostalim učenicima u prostoru što je ključno kod ekipnih igri. Stavljajući naglasak na funkcionalne sposobnosti koje sprječavaju negativan utjecaj sjedilačkog načina življenja te potiče se uključivanje učenika u primjerene športske klubove (Neljak, 2011).

Odgojna smjernica rada početkom školovanja prije svega je usmjerena na poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje zdravlja koja se ostvaruju održavanjem higijenskih navika (Neljak, 2011). Stoga, usvajaju se osnovna znanja o očuvanju i promicanju zdravlja, odnosno o razvijanju higijenskih navika za vrijeme i nakon tjelesnog vježbanja. Potiče se razvijanje interesa za osobni napredak u različitim športskim aktivnostima kao i samostalno vježbanje. Učenike je neophodno naučiti prihvaćanjem i uvažavanjem različitosti među sobom te razumijevanje djece s posebnim potrebama. Dakle, u odgojnoj smjernici razvijaju se ljudske vrijednosti, odnosno socijalizacija djece, odlučnost, samopouzdanje, poticanje ustrajnosti i svladavanje straha kako bi učenici razvili pozitivnu sliku o sebi. Kada djeca igraju ekipne igre, važno je naučiti poštivati protivnike, pridržavati se pravila igre, kontrolirati

bijes i nezadovoljstvo te priznati pobjedu protivniku. Također, naglašeno je poticanje homogenizacije učenika u 1. razredu osnovne škole (Neljak, 2011).

Od 4. do 6. razreda osnovnog školstva, programske zadaće su daljnje poticanje učenika na samostalno tjelesno vježbanje, daljnje uključivanje učenika u sportske klubove te razvijanje interesa za osobni napredak u različitim sportskim aktivnostima. Obrazovna smjernica rada odnosi se na usvajanje temeljnih teorijskih i složenijih motoričkih znanja za svakodnevne motoričke aktivnosti kao i na djelotvorno korištenje slobodnog vremena. U 4. razredu potrebno je pripremiti učenike za predmetnu nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture što znači da moraju usavršiti sva temeljna motorička znanja. Kinantropološka smjernica rada odnosi se na prevenciju pretilosti, razvijanje kontrole pokreta, razvijanje motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, najviše brzinu, koordinaciju, ravnotežu i gibljivost te na jakost i brzinu u jednostavnijim pokretima i gibanjima. Odgojna smjernica rada odnosi se na određivanje i prihvaćanje vlastite osobnosti, poticanje suradničkog ponašanja i usvajanje nenasilnog rješavanja konflikata te osposobljavanje za timski rad. Uz to, daju se upute i raspravlja se o vrijednosti zdravlja kako bi učenike pripremili za samostalno organiziranje svakodnevnog bavljenja tjelesnom aktivnošću (Neljak, 2011).

2.3. Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture

„Tjelesna i zdravstvena kultura kao predmet zastupljen je u samo 89% osnovnih škola Europske unije u sklopu obveznog nastavnog plana i programa“ (Neljak, 2011). No, ona je jedan od temelja zdravlja čovjeka te je vrlo važna za stvaranje zdravog i zadovoljnog učenika. Kako djeca krenu u školu, započinju sjedilački način života te se njihovo kretanje znatno smanjuje. Stoga, Tjelesna i zdravstvena kultura, odnosno tjelesno vježbanje, iznimno je važno za njihovo zdravlje, rast i razvoj, razvoj osobina i sposobnosti te prevenciju rizičnih čimbenika koji bi mogli utjecati na njihovo zdravlje u odrasloj dobi (Vrbanac i Palijan, 2009).

„Tjelesna i zdravstvena kultura provodi se u cijeloj vertikali odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske“(Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura, 2016:4). Ona omogućuje usvajanje teorijskih i motoričkih znanja pomoću kojih djeca stvaraju pozitivan stav prema tjelesnom vježbanju, odnosno zdravom načinu života. Djeca uče različite motoričke aktivnosti te tako razvijaju

motoričke, funkcionalne, kognitivne sposobnosti i konativne osobine. Utječe na pravilan rast i razvoj cijelog organizma te na uspjeh u učenju kao i na osobni i socijalni razvoj. U Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi razvijaju se još i osjećaj za odgovornost, moralne vrijednosti, solidarnost, poštivanje sebe te uvažavanje različitosti. Postavljanjem jasnih očekivanja podižu se razine motoričkih znanja koja omogućuju poboljšanje tjelesnih aktivnosti, kvalitete svakodnevnog života i zdravlja te učinkovito djelovanje na antropološka obilježja. Kod provođenja tjelesnog vježbanja, odnosno učenja i poučavanja u sportskim prostorima i otvorenim površinama, puno je veća motivacija i poticaj učenicima što utječe na veći trud i djetetovo slobodno i kreativno izražavanje. Isto tako, učenje i poučavanje temelji se na fleksibilnom odgojno-obrazovnom pristupu pomoću kojeg se prepoznaje djetetov identitet, sposobnost i talent.

Provedba nastavnog rada je u smjenama koje se organiziraju dnevno u dva ili tri vremenska termina. Jedan nastavni sat u osnovnim školama traje 45 minuta, mali odmor između nastavnih sati traje 5 minuta, a veliki odmor najmanje 15 minuta. Moguće je provesti najviše 25 sati tjedno s učenicima razredne nastave, dok učenici predmetne nastave mogu provesti 30 sati tjedno. U osnovnom školstvu u razrednom odjelu najmanji dopušteni broj učenika iznosi 14, najveći dopušteni 28, dok je optimalan broj učenika 20. S obzirom na broj učenika i materijalne uvjete rada, postoji poludnevna nastava ili cjelodnevna nastava (Neljak, 2011).

S obzirom na vrste odgojno-obrazovnog rada postoje tri vrste rada u tjelesnom i zdravstvenom području, a to su:

- *nastavni rad*
- *izvannastavne aktivnosti*
- *izvanškolske aktivnosti učenika.*

Nastavni rad su redovita i izborna nastava Tjelesne i zdravstvene kulture te su propisane nastavnim planovima i programima osnovnog i srednjeg obrazovanja. Redovita nastava Tjelesne i zdravstvene kulture provodi se u fondu od 3 sata tjedno, odnosno 105 sati godišnje od 1. do 3. razreda osnovne škole dok se od 4. do 8. razreda provodi u fondu od 2 sata tjedno, odnosno 70 sati godišnje. Ukupni fond sati redovite nastave Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnom školstvu iznosi 665

nastavnih sati te je ona najznačajnija vrsta odgojno-obrazovnog rada u tjelesnom i zdravstvenom području. Izbornu nastavu iz Tjelesne i zdravstvene kulture uvrštava se u raspored sati redovite nastave i upisuje u imenik učenika tekuće školske godine nakon što je odabrana od svih učenika jednog razrednog odjela. Prema tome, izborna nastava dobiva status obvezne nastave te se ocjenjuje i učenik dobiva zaključnu ocjenu tekuće školske godine. Ovakva se nastava provodi u osnovnom školstvu od 5. do 8. razreda te je vrlo važno imati podršku od roditelja, ravnatelja škole, pedagoga i ostalih osoba pa se tako organiziraju i provode 2 do 4 javna nastavna sata na kojima su oni prisutni. Isto tako, vrlo je važno dobro osmisliti nastavni sat, odnosno program za izbornu nastavu. Neophodno je program temeljiti na interesima učenika za određene kineziološke aktivnosti te osmisliti ga na vrlo atraktivan i kvalitetan način kako bi se uopće mogao i otvoriti i provesti (Neljak, 2011).

Prema Neljaku (2011.): „Izvanastavne aktivnosti u tjelesnom i zdravstvenom području mogu se podijeliti po kriteriju interesa učenika i učestalosti njihove provedbe na locirane, dislocirane i međupredmetne izvanastavne aktivnosti.“ Locirane izvanastavne aktivnosti odnose se na njihovu provedbu u prostoru osnovne škole koju učenik pohađa ili bližem okruženju te su zbog toga praktične i učeniku i učitelju, odnosno nastavniku. Njima pripadaju sekcije školskog sportskog društva, natjecanja i školske sportske priredbe. Dislocirane izvanastavne aktivnosti odnose se na aktivnosti koje se provode u cijelosti izvan prostora škole, a to su poduka neplivača, skijanje, planinarenje, koturaljkanje, klizanje, biciklizam i slične aktivnosti. Od svih ovih aktivnosti, jedino je poduka neplivača programska obveza škole. Međupredmetne izvanastavne aktivnosti odnose se na sadržaje koje nastavnici različitih predmeta organiziraju i provode. Ovim aktivnostima pripadaju školske priredbe, školski izleti te logorovanja, ljetovanja i zimovanja.

Izvanškolske aktivnosti ne određuje niti škola niti nastavnik Tjelesne i zdravstvene kulture, već učenici zbog svog interesa tijekom slobodnog vremena. Izvanškolske aktivnosti stvaraju naviku redovitog tjelesnog vježbanja kod djece i mladeži te su zato izrazito značajne u odgoju i obrazovanju. Sportski trening, sportsko-rekreacijske aktivnosti i samoinicijativne tjelovježbene aktivnosti učenika u slobodno vrijeme pripadaju izvanškolskim aktivnostima, kao i dopunske tjelovježbene aktivnosti učenika po uputama nastavnika (Neljak, 2011).

3. ULOGA UČITELJA U TJELESNOJ I ZDRAVSTVENOJ KULTURI

Uspjeh u odgojno-obrazovnom procesu, odnosno radu s djecom i mladeži najviše ovisi o učitelju, odnosno nastavniku. Kako bi rad bio uspješan, on bi kao prvo trebao voljeti svoje zvanje i rad s ljudima. „Bez obzira na razloge zbog kojih se netko odlučio biti pedagog tjelesne i zdravstvene kulture, nastavnik treba biti prije svega čovjek, to jest osoba koja je svjesna da upravljajući transformacijskim procesima ne upravlja samo nekim dimenzijama antropološkog statusa učenika, već da utječe na njihov integritet“ (Findak, 1999:254). Osim toga, nastavnik mora biti spreman i sposoban uočavati i rješavati probleme i nepredviđene situacije u nastavnom procesu. Isto tako, ako nastavnik i sam poštuje i voli rad te ima primjereno ponašanje, tako će i djeca razviti ljubav prema radu i moralna svojstva. Najbolje je da se nastavnik prirodno ponaša, odnosno da bude pažljiv, srdačan, strpljiv, susretljiv, da vjeruje u zajednički rad i uspjeh, da bude učenicima podrška i pomoć kad god im to treba, da zrači radnom energijom te da bude optimističan u svladavanju teškoća i da vjeruje u uspjeh. Ove prethodno navedene značajke nastavnika su uvjeti za uspješan rad s učenicima u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Prema Findaku (1999) lik nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture se može opisati kao:

- *komunikator*
- *stručnjak*
- *odgojitelj*
- *javni djelatnik.*

Nastavnik Tjelesne i zdravstvene kulture treba biti komunikator jer bez interakcije nema uspješnog rada. Dakle, neophodna je dvosmjerna suradnja između učenika i nastavnika. Vrlo je važno da nastavnik savjetuje učenika u promjeni njegovog rada, ali isto tako i da nastavnik promjeni svoj rad, ako je potrebno. Tu je bitno da nastavnik priča razumljivo, odnosno primjereno, ovisno o dobi učenika, da je jasan, kratak i dovoljno glasan, da ne prenosi veliku količinu informacija, da objasni učenicima ukoliko nešto nije jasno te da odgovara na njihova pitanja. Prostor u kojemu se odvija komunikacija trebao bi biti prazan, odnosno bez ikakve buke i drugih činitelja koji ometaju komunikaciju (Findak, 1999).

Od nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture traži se da bude dobar stručnjak. To znači da mora znati u svakom trenutku što, kako, koliko i zašto raditi te uvijek biti fleksibilan, odnosno znati prilagoditi se u svakoj situaciji. Važan je i stvaralački rad nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture koji utječe na individualno doživljavanje nastave i razvijanje stvaralačke aktivnosti kod učenika. Stvaralačko djelovanje nastavnika iskazuje se u metodičkoj interpretaciji, stoga on mora biti kreativan, originalan, osjetljiv za probleme i njihovo rješavanje te mora imati stvaralačko mišljenje, dijagnostičke i prognostičke sposobnosti te realizatorske. Sve ove sposobnosti koje bi nastavnik trebao imati, pomažu i utječu na učenikovu motivaciju za radom, potiču i razvijaju njihovo kreativno stvaralaštvo. Zbog toga, potrebno je od nastavnika stalno stručno usavršavanje (Findak, 1999).

Kada se radi o odgoju, važno je da se nastavnik drži načela poštenja, iskrenosti, časne borbe, poštivanju suradnika, uvažavanju suparnika i ostalim načelima. Ako se nastavnik ne pridržava tih načela i normi ponašanja, onda njegov rad neće pridonositi ni utjecati na odgoj učenika. Također, jedan od uvjeta odgoja je nastavnikov autoritet. „Ako pak nastavnikov autoritet počiva na radu, koji na vrijeme počinje i na vrijeme završava, u kojem su svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa uloge potpuno jasne, zatim na provjeravanju onih s kojima radi, na poštovanju nastavnika, te uvjerenju učenika da im hoće i može pomoći u ostvarivanju zajedničkog cilja i zadaća ili, drugim riječima, kada je nastavnikov autoritet utemeljen u njegovoj ličnosti, onda se može govoriti o istinskom autoritetu nastavnika Tjelesne i zdravstvene kulture“ (Findak, 1999:258). Osim autoriteta, neophodno je i ugodno ozračje u radu koje postiže djelovanjem na svoje učenike, ako je i sam odgojen te jako dobrim poznavanjem onih s kojima radi (Findak, 1999).

Nastavnik Tjelesne i zdravstvene kulture kao javni djelatnik znači da uz rad u školi, izvannastavnim i izvanškolskim tjelesnim aktivnostima, školskom športskom klubu, treba djelovati i u široj javnosti. Sudjeluje se na nekom od organizacijskih oblika rada u školi tako da se pojavljuje na javnim priopćavanjima, sudjeluje se na javnim tribinama, usmenim novinama, javnim emisijama i na stručnim i znanstvenima skupovima. Nastavnik treba biti i dobro informiran o novim, aktualnim događanjima u svojoj struci te biti spreman za komunikaciju s javnošću, no ponajviše razborit, dosljedan u postupcima i u porukama uvjerljiv (Findak, 1999).

Profesionalna obilježja učitelja

Svaki učitelj bi trebao imati puno odlika koje ga čine takvim kao urednost, točnost, motiviranost, dosljednost, predanost, brižnost, odgovornost i slično. Izdvojena su četiri značajnija obilježja učitelja kako bi nastava Tjelesne i zdravstvene kulture bila kvalitetnija, ali i sam on:

1. *stručnost*
2. *motiviranost*
3. *etičnost*
4. *komunikativnost.*

Stručnost je jedno od obilježja učitelja koje je vrlo važno u odgojno-obrazovnom procesu. Dakle, učitelj koji je kvalitetan, mora imati visoku razinu stručnog znanja koju stječe tijekom formalnog obrazovanja. No, s obzirom na to da se tijekom vremena sve mijenja, kako elementi tehnike neke motoričke aktivnosti, tako i materijali i oprema, potrebno je stalno stručno usavršavanje. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture, učitelj mora imati teorijska i praktična znanja o programskim sadržajima u kojima se teorijska znanja odnose na kineziološka, antropološka i pedagoško-psihološko-sociološka znanja te na metodička znanja koja su vrlo bitna za provedbu nastavnog procesa. Praktična znanja odnose se na demonstraciju programskih sadržaja, ali i na asistenciju, čuvanje i pomaganje te učitelj uvijek mora znati pokazati metodičke predvježbe, korektivne vježbe i slično (Neljak, 2011).

Kako bi kvalitetan učitelj uspješno provodio nastavni proces, potrebna je velika motiviranost za rad s učenicima. Kod učitelja koji nije motiviran, odgojno-obrazovni proces neće biti kvalitetan i uspješan jer takvu osobu malo što zanima. Samo motiviran učitelj Tjelesne i zdravstvene kulture neće biti površan, grub, podrugljiv, sarkastičan, prekomjerne težine ili podložan nekoj ovisnosti već brižan, točan, uredan, odgovoran te će imati još puno pozitivnih odlika koje su uzrokovane njegovom unutarnjom motiviranošću za radom s učenicima (Neljak, 2011).

Učitelj, ali i svi drugi ljudi moraju poštivati, podržavati te posjedovati i primjenjivati određene etičke vrijednosti pojedinog zanimanja. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture, vrijednosti o profesionalnoj etici objavljene su u dokumentu – Kodeks pedagoga fizičke kulture koji obvezuje sve djelatnike da poštuju Opću deklaraciju UN o pravima čovjeka, Konvenciju o pravima djeteta i moralne postavke profesije učitelja koji upućuju na odnose prema društvu, učenicima i struci. U Kodeksu

je opisan odnos prema učenicima u kojem je potrebno maksimalno uvažavati individualnost svakog pojedinca, poštivati i čuvati informacije koje se odnose na antropološki status djeteta te biti odgovoran prema zdravlju učenika, prema mjerama osiguranja za vrijeme vježbanja, odnosno sigurnost učenika. Opisan je i odnos prema struci u kojem učitelj mora stalno pratiti dostignuća struke i znanosti te pokušati ih primjenjivati, boriti se protiv negativnih pojava u sportu te svojim ugledom i ponašanjem prema ljudima pridonositi ugledu svoje struke. U odnosu prema društvu navedeno je kako treba utjecati na razvoj edukacije, sporta i tako prenositi na učenike pozitivne vrijednosti tjelesnog vježbanja, preuzimati dužnosti i obveze koje proizlaze iz njegovog poziva i položaja u društvu te oblikovati mlade ljude u zdrave i radno sposobne ljude (Kodeks pedagoga fizičke kulture, 2011).

Zadnje obilježje kvalitetnog učitelja je komunikativnost koja je vrlo važna zbog prijenosa informacija između učitelja i učenika, odnosno prijenos stručnih znanja učitelja na učenika. Kako bi bilo što lakši i brži prijenos informacija potrebno je prenositi informacije na primjeren način učenicima što ovisi o dobi i ostalim obilježjima učenika. Dakle, mora biti razumljiv i optimalno glasan kada se provodi nastavni proces Tjelesne zdravstvene kulture, ali i drugi nastavni predmeti. Takve komunikacijske vrijednosti učitelj uvijek mora primjenjivati u svom radu (Neljak, 2011).

4. MATERIJALNI UVJETI RADA U ŠKOLSKIM DVORANAMA

Nastavni proces Tjelesne i zdravstvene kulture ovisi o ciljevima i zadaćama koje se mogu ostvariti različitim sredstvima i metodama, ali i o materijalnim uvjetima rada organizacije i provedbe nastave. „Provođenje bilo kojeg oblika tjelesnog vježbanja u neprimjerenim prostorima, s manjkavom i prikladnom opremom, bez sredstava i pomagala, ne može biti jamstvom uspješnu provođenju plana i programa niti ostvarivanju ciljeva i zadaća tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja“ (Findak, 1999:261). Dakle, materijalni uvjeti rada su vrlo važni, ali ne i presudni jer nastavni proces najviše ovisi o učiteljevom znanju i sposobnostima kako će upotrijebiti raspoloživi prostor, opremu i sredstva. U Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi to vrijedi i od maksimalnih preko optimalnih do minimalnih uvjeta rada. Kod ovog predmeta je drukčije nego kod ostalih te učitelji moraju brinuti o prostornim i vremenskim uvjetima održavanja nastave te izvannastavnih i izvanškolskih tjelesnih aktivnosti. Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture može se održavati u otvorenim prostorima, zatvorenim prostorima, na snijegu, ledu, vodi te su učenici izloženi tim vanjskim čimbenicima pa tako učitelj mora brinuti i o tome. Findak (1999) je podijelio sredstva, odnosno sprave, pomagala i rekvizite na standardna, ona koja se koriste i u drugim predmetima te nestandardna, ona koja se koriste samo u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi (Findak, 1999).

„Materijalni uvjeti učenja i poučavanja Tjelesne i zdravstvene kulture uključuju različita sredstva , rekvizite i pomagala za tjelesno vježbanje, stručnu literaturu, dnevni tisak, televiziju, internet i ostale dostupne komunikacijske resurse“ (Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura, 2016:83). Od učitelja je potrebno da odabere odgovarajuće materijale i izvore primjerene učenikovim uzrastom i osobinama te da ih na različit način rada nauči teorijska i motorička znanja kao i razvoj pozitivnog stava prema tjelesnom vježbanju. Učitelji moraju djecu poticati na tjelesno vježbanje koje bi trebali zadržati kao trajnu vrijednost, te ga provoditi na siguran način s obzirom na materijalne uvjete rada u kojima se provodi nastava Tjelesne i zdravstvene kulture. (Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura, 2016.)

Prostori

„Prostor za kineziološke aktivnosti je građevinski definiran i uređen prostor čija veličina i obrada trebaju biti usklađene sa zahtjevima određene kineziološke aktivnosti u svrhu sigurnog i humanog korištenja prostora bez obzira na vremenske i klimatske uvjete okoline“ (Findak, 1999:262). Tako postoje otvoreni i zatvoreni objekti u kojima se provodi nastava Tjelesne i zdravstvene kulture, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti (Findak, 1999).

Otvorenim standardnim objektima pripadaju igralište, atletska staza, skakališta, bacališta, slobodne zelene površine, polivalentna vježbališta, bazeni i poligoni. Otvorenim nestandardnim objektima pripadaju prirodna plivališta, sanjkališta, skijališta, klizališta i drugi prikladni tereni. Veličine otvorenih objekata ovise o njihovoj namjeni te je u provedbi Tjelesne i zdravstvene kulture važno da učenici imaju nesmetan i siguran rad, omogućenu realizaciju programskih sadržaja te da ispunjavaju potrebne zdravstvene i higijenske uvjete. Prema Findaku (1999) postoje četiri vrste površina otvorenih objekata, a to su travnate, zrnate, plastične i tvrde površine. Travnate površine imaju biljni pokrov od travnatih biljaka, zrnate se sastoje od zrnate mineralne vodopropusne smjese, plastične su sastavljene od više slojeva od sintetičkih materijala te tvrde koje su zapravo od asfalta, betona i slično (Findak, 1999).

Zatvorenim objektima pripadaju dvorane za Tjelesnu i zdravstvenu kulturu, bazeni te prikladni adaptirani prostori i prostorije za vježbanje. Jedan od važnijih zatvorenih objekata je dvorana jer ona omogućava kontinuirano provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture bez obzira na vremenske prilike. Ali, to ne znači da se dvorane koriste kada su vremenske prilike dobre pa je ipak potrebno održavati nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom kad je to moguće. Postoje dvorane različitih veličina s različitim brojem pratećih prostorija i opremljene različitim spravama i pomagalicama o čijima je ispravnosti, dotrajalosti, čistoći i održavanju potrebno brinuti. Radi što boljeg postizanja uspjeha u tome, važno je na početku nastave učenike upoznati s kućnim redom, nazivom, namjenom i mjestom sprava i pomagala u dvorani. U školama koje nemaju dvoranu ili kada su dvorane zauzete i kada su vremenske prilike loše, moguće je provesti nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture u adaptiranim prostorijama, odnosno učionicama koje pružaju sigurnost učenicima i učiteljima i ispunjavaju osnovne higijenske uvjete rada (Findak, 1999).

Oprema

„Oprema je ugrađeni ili pokretni element ili sadržaj kojim se opremaju aktivnosti, za razliku od tehničke opreme uz pomoć koje se stvaraju vanjski uvjeti za aktivnost“ (Findak, 1999:263). Stoga, u opremu spadaju sprave i rekviziti pomoću kojih se može vježbati i uz pomoć kojih se provodi ili kontrolira tjelesno vježbanje.

Sprave su elementi na kojima se odvija tjelesna aktivnost. U nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture primjenjuju se strunjače, švedske ljestve, niske i visoke grede, švedska klupa, kozlič, švedski sanduk, odskočna daska, konop za penjanje, mornarske ljestve, preče, karike, ruče i mnoge druge sprave. Korištenje ovih sprava ovisi o dobi učenika, odnosno razredu, programskom sadržaju koji se provodi te o broju učenika i razini učeničkih motoričkih znanja i postignuća.

Rekviziti su predmeti koji su potrebni učenicima u vježbanju ili natjecanju te koriste se u gotovo svim organizacijskim oblicima rada u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. Oni se koriste i u otvorenim i u zatvorenim objektima, većinom u svim dijelovima sata, a oni mogu biti lopte, medicinke, kratke i duge vijače, обручи, palice, kugle, trake, motke, vrećice s pijeskom, udaraljke, mete za gađanje, klizaljke, sanjke, skije i drugi. Kada se za programski sadržaj biraju određeni rekviziti, uvijek treba pripaziti da odgovaraju težinom i veličinom dobi učenika. U nekim programskim sadržajima svaki učenik mora imati svoj rekvizit, a u nekim je dovoljno da dvoje učenika, ili više, ima jedan rekvizit, odnosno da koristi jedan rekvizit.

U opremu spadaju i pomoćno-tehnička sredstva koja se koriste radi lakše organizacije rada. Dakle, ovdje spadaju štoperica, centimetarska traka, visinomjer, vaga, kaliper, stalci, zastavice, zviždaljka, računalo, pribor za provjeravanje motoričkih sposobnosti i druga sredstva te se pomoću njih mogu obilježavati tereni, prostori za vježbanje, za raspoznavanje učenika u igri, provjeravanje i pružanje prve pomoći. Sve više se koristi računalo pomoću kojeg se može brzo doći do preciznih i pouzdanih podataka o rezultatima nastavnog procesa. Kako bi se uspješno upotrebljavala pomoćno-tehnička sredstva, potrebno je upoznati učenike s načinom njihove uporabe i održavanjem i čuvanjem (Findak, 1999).

Sredstva

Na nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture utječu i nastavna sredstva koja su vizualna, auditivna, audiovizualna i tekstualna. Učenici pomoću njih, nastavne tehnike, s demonstracijom puno brže svladavaju nova motorička gibanja zbog njihove

temeljitosti koju inače ne bi primijetili pomoću žive demonstracije. Tako učenicima postaje sve razumljivije i zanimljivije kao i veća motivacija za rad. Osim toga, nastavna sredstva se mogu koristiti i za dobivanje dodatnih informacija, odnosno detalja motoričkog gibanja te tako upotpuniti učenička znanja. Nastavna sredstva mogu se koristiti i u izvannastavnim i izvanškolskim organizacijskim oblicima rada (Findak, 1999).

Vizualnim sredstvima pripadaju crteži, plakati, fotografije, sheme, tablice, grafikoni i drugo. Crteži potiču učenike na razmišljanje i bolje razumijevanje novog gradiva dok zidni plakati i fotografije imaju različite funkcije te povezanost s opisivanjem, objašnjavanjem, korekcijom i analizom. Za prenošenje različitih informacija koriste se sheme, tablice i grafikoni. Vrlo je korisno primjenjivati vizualna sredstva poput crteža, plakata, fotografija, shema, tablica i grafikona jer se interes učenika za tjelesnim vježbanjem može samo povećavati. Učenici mogu izrađivati crteže koji im omogućuju bolje upoznavanje sa spravama i pomagalicama koja su im potrebna u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture te što treba raditi na pojedinom radnom mjestu i kako se pojedina vježba izvodi. Takav rad s crtežima utječe na veću motivaciju, bolju razrednu atmosferu i bolje rezultate te ga je moguće primjenjivati u otvorenim i zatvorenim objektima, odnosno svim uvjetima rada. Osim što se crteži, fotografije, slike, sheme i grafikoni mogu primjenjivati u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture, moguće je koristiti ih i izvan nastavnog procesa. Tako učenici mogu postaviti ono što su napravili u hodnicima škole, svlačionicama, u dvorani te bi sve to bio poticaj i informacije za dodatnu motivaciju za tjelesno vježbanje, a uz to i poboljšanje njihovog odgoja (Findak, 1999).

Auditivna sredstva mogu biti radioemisije te CD-ROM. „Radioemisije su primjereno sredstvo u radu s učenicima; svojim bogatim izražajnim mogućnostima radio pruža raznovrsne uvjete u pogledu transmisije brojnih informacija“ (Findak, 1999:266). Glazba se može koristiti pri izvođenju pripremnih vježbi, ali i drugih dijelova sata te omogućuje relaksaciju učenika i bolje rezultate. Najčešće se koriste CD-ROM-ovi na kojima se glazba može puštati u svakom dijelu sata, ali i tijekom cijelog sata jer ona omogućuje zadovoljstvo, inspiraciju te najviše poticaj i motivaciju za tjelesnim vježbanjem. Učenike možemo uključiti i u pripremu auditivnih sredstava poput izbora glazbe ili rukovanje nastavnom tehnikom pomoću kojih je nastavni proces još važniji (Findak, 1999).

Audiovizualna sredstva sadrže vizualnu, auditivnu i verbalnu poruku te njihova kombinacija snažno utječe na učenike kao izvor znanja. U audiovizualna sredstva spadaju TV-emisije, nastavni filmovi te multimedija, koja se mogu interpretirati i tako pokušati utjecati na njih. Audiovizualna sredstva omogućuju učenicima upoznavanje s demonstracijom pojedinog motoričkog gibanja ili vježbe od najčešće vrhunskih sportaša. Pomoću njih mogu se vidjeti detalji, odnosno elementi gibanja usporeno koje inače ne bi mogli u brzini vidjeti te uvećati snimku, odnosno prikaz. Vrlo su značajna jer se mogu prikazati i više puta i dobiti dodatno objašnjenje za pojedino motoričko gibanje kao i komentar. Dakle, moguć je usporeni prikaz pojedinog motoričkog gibanja, metodičkih postupaka, bolje uočavanje i analiza detalja i ispravljanje pogrešaka što daje vrijednost audiovizualnim sredstvima (Findak, 1999).

Zadnja vrsta nastavnih sredstva jesu tekstualna sredstva od kojih se mogu primjenjivati radni listovi, priručnici te časopisi. Radni listovi se koriste za individualni oblik rada, a mogu se provesti na početku, u tijeku ili na završetku tjelesnog vježbanja. Što se tiče priručnika, učenike treba što prije obavijestiti o njima kako bi ih zainteresiralo za otkrivanje detalja o motoričkim gibanjima, ali i za tjelesno vježbanje. Časopisi također služe kao dodatni izvor informacija te se u njima mogu pronaći informacije o nabavi opreme, upoznavanju s aktualnim rezultatima iz pojedinog športa i drugo. Primjena časopisa i priručnika u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi je vrlo dobra zbog bolje informiranosti o pojedinim kineziološkim vježbama koje utječu na zdravlje, osobinama i sposobnostima koje na kraju daju i bolje rezultate u vježbanju. No, treba pripaziti na previše primjene tekstualnih sredstava jer cilj nije gomilanje znanja, već informacije koje pomažu učenicima u vježbanju i interes za tjelesnim vježbanjem. Učitelji često nisu u mogućnosti upoznati učenike s takvim informacijama pa su zato ova sredstva vrlo korisna učenicima u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi (Findak, 1999). "Naprotiv, nastavna sredstva dobivaju edukativnu vrijednost izvora spoznaje i obrazovanja tek pravilnom uporabom i primjenom odgovarajućih nastavnih postupaka" (Findak, 1999:270). Stoga, nastavna sredstva vrlo su značajna u nastavnom procesu te je važno da budu primjerena dobi i predznanju učenika, njihovim sposobnostima i mogućnostima percipiranja. Treba izbjegavati opisivanje detalja koji nisu važni za pojedinu kineziološku vježbu koja se obrađuje te vizualna i audiovizualna sredstva moraju biti dostupna, odnosno vidljiva svim učenicima podjednako. Nastavna sredstva neophodno je primjenjivati u pravom trenutku jer će samo tako biti učinkovita, ali uz to imati objašnjenja kojim učenike upućujemo na

osnovne karakteristike u pojedinoj vježbi i koja moraju biti kratka i jasna. (Findak, 1999.)

Tehnička sredstva i pomagala

U tehnička sredstva i pomagala spadaju video pomagala, odnosno grafoskop, audio pomagala, odnosno kasetofon i radioprijamnik, audio-video pomagala koja su video projektor i TV-prijamnik te uređaji poput pojačala, mikrofona, megafona i računala. Ova sredstva moguće je koristiti pojedinačno, ali u nastavnom procesu mogu se i funkcionalno povezivati. Stoga to nazivamo multimedijски sklop ili model te uključuje tehničku opremu poput računala, televizijskog prijarnika, kasetofona i video projektora. Oni služe za prijenos informacija koje su potrebne učenicima u radu te omogućuju individualizirani i individualni rad u odgojno-obrazovnom procesu. Uspjeh primjene multimedijskog sklopa u području Tjelesne i zdravstvene kulture ovisi o rukovanju tehničkim sredstvima te o učitelju koji mora biti zainteresiran za funkciju i primjenu istih (Findak, 1999).

5. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Tjelesna i zdravstvena kultura je vrlo važan dio odgojno-obrazovnog procesa zbog zdravlja, rasta i razvoja te razvoja osobina i sposobnosti učenika. Vrlo je važno da učitelji budu kreativni i motivirani za radom u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture te da znaju iskoristiti raspoloživi prostor i opremu. Ako je nemaju, onda bi trebali znati provesti kvalitetan sat Tjelesne i zdravstvene kulture.

Ipak, materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture dosta utječu na kvalitetu sata. Kada učenici rade u primjerenim i odgovarajućim materijalnim uvjetima rada, rezultati i uspjeh će biti bolji nego onda kada su lošiji uvjeti.

U Republici Hrvatskoj mnogo osnovnih škola nema dvoranu, a najviše je to slučaj kod područnih škola. Upravo je u ruralnim područjima tjelesna i zdravstvena kultura vrlo važna jer je ona jedini organizacijski oblik tjelesnog vježbanja s obzirom na to da ondje nema puno izvanškolskih aktivnosti. One škole koje i imaju dvoranu, u velikoj većini su dotrajale (Šunda, Tvorek, Nabršnigg i Knjaz, 2011).

U ovom radu istraživalo se stanje materijalnih uvjeta rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture u svim osnovnim školama u Puli.

5.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj i svrha ovog istraživanja bilo je utvrditi stanje materijalnih uvjeta rada u osnovnim školama u Puli za potrebe nastave Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi.

5.2. Metode rada

5.2.1. Uzorak ispitanika i varijabli

Istraživanje je provedeno koristeći anonimni upitnik kojim se ispitalo stanje materijalnih uvjeta rada nastave Tjelesne i zdravstvene kulture u svim osnovnim školama u Puli na uzorku učitelja razredne nastave.

Istraživanje je provedeno na uzorku od 99 učitelja razredne nastave od svih osnovnih škola u Puli od kojih je bilo 2 muških učitelja te 97 ženskih učiteljica razredne nastave.

Anketni upitnik korišten za provedbu istraživanja sastojao se od dva dijela. Prvi dio upitnika sastojao se od pitanja o općim podacima o ispitanicima (spol, godine života, godina radnog staža, razredni odjel kojemu učitelj predaje), a drugi dio upitnika sastojao se od 14 tvrdnji o materijalnim uvjetima rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture u njihovim školama. Zadnje pitanje odnosilo se na mišljenje učitelja razredne nastave o poboljšanju materijalnih uvjeta rada u njihovim školama.

Učitelji su izražavali svoje mišljenje, odnosno stavove na Likertovoj skali, odnosno na skali od 1 do 5. Skala se sastoji od 5 stupnjeva prema kojima saznajemo učiteljeve stavove, odnosno slaganja ili neslaganja s tvrdnjama. (1 - u potpunosti se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem).

5.2.2. Metoda obrade podataka

Dobiveni rezultati obrađeni su u programskom paketu Statistica for Windows 13. Za svaku varijablu izračunati su osnovni deskriptivni parametri.

5.2.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom svibnja i lipnja 2018. godine u kojemu su sudjelovali učitelji razredne nastave u svim osnovnim školama u Puli u Republici

Hrvatskoj. Uzorci su prikupljeni u osobnom kontaktu te su ispitanici bili upoznati s ciljem i svrhom ovog istraživanja.

Anketni upitnik

U tablicu upišite oznaku „+“ ukoliko se s pojedinom tvrdnjom:

1: u potpunosti ne slažete, 2: uglavnom ne slažete, 3: niti se slažete, niti se ne slažete, 4: uglavnom se slažete i 5: u potpunosti se slažete.

Osnovni podatci	
Spol (zaokružiti):	M Ž
Godine života:	
Godina radnog staža:	
Razredni odjel kojemu predajete:	

	1-u potpunosti se ne slažem	2- uglavnom se ne slažem	3-niti se slažem, niti se ne slažem	4- uglavnom se slažem	5-u potpunosti se slažem
Redovito provodim nastavu TZK.					
Svaki sat TZK izvodim u školskoj dvorani.					
Učenici su vrlo zainteresirani za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture.					
Smatram da je dvorana u mojoj školi dovoljno velika za					

izvođenje sata TZK u razrednoj nastavi.					
Smatram da učenici imaju adekvatno mjesto za presvlačenje (svlačionicu) u potrebnu odjeću i obuću.					
Dvorana u mojoj školi ima dovoljan broj sprava i rekvizita.					
Dvorana u mojoj školi ima sve potrebne sprave i rekvizite za rad.					
Smatram da je potrebno nabaviti još sprava i rekvizita za rad u dvorani.					
Smatram da su sprave i rekviziti potrebni za sat TZK uvijek dostupni.					
Kada sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni, nastojim optimalno provesti sat TZK.					
Smatram da imam sve potrebne kompetencije za					

kvalitetno provođenje nastave TZK.					
Kada je lijepo vrijeme, uvijek pokušavam izvesti sat TZK na otvorenom prostoru (igralištu).					
Svake godine izvršavam analizu stanja vježbališta te popisivanje neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita.					
Smatram da moja škola dosta ulaže za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave TZK.					

Što mislite kako bi se mogli poboljšati materijalni uvjeti rada u Vašoj školi?

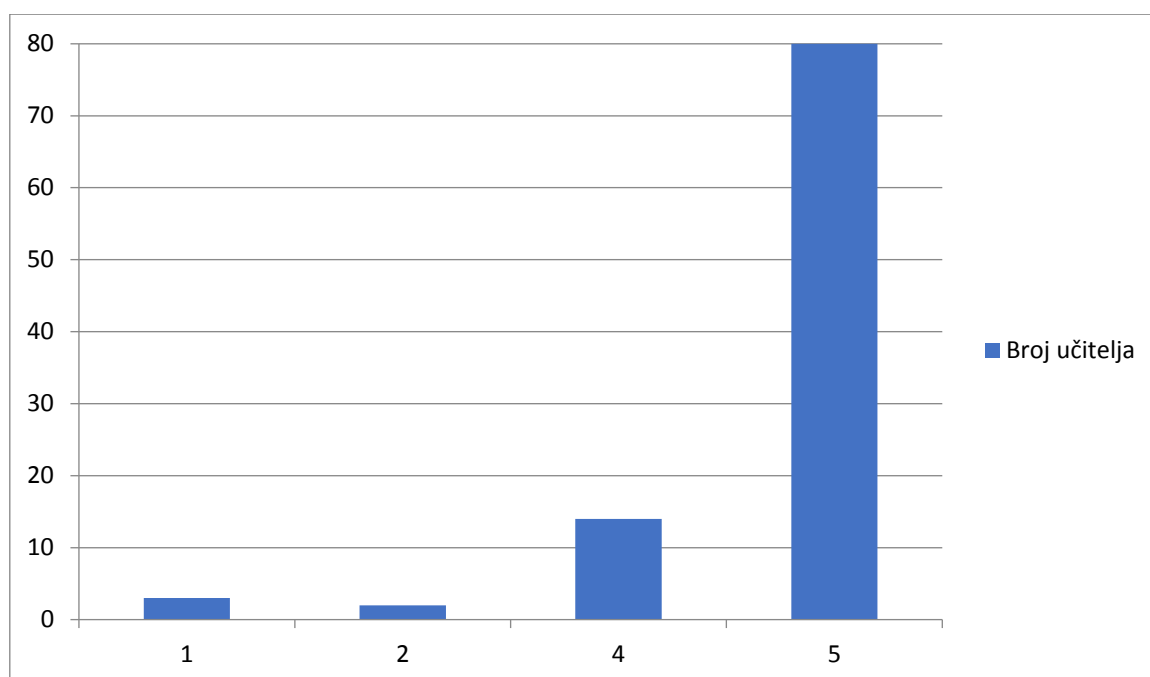
5.3. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja prikazani su tablicama i grafikonima za svaku pojedinu tvrdnju te ukazuju na nedostatak sprava i rekvizita za rad u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

1. Redovito provodim nastavu TZK.

Tablica 1. Stavovi učitelja o redovitom provođenju nastave Tjelesne i zdravstvene kulture

Rezultat	Postotak (%)
1	3
2	2
4	14
5	80

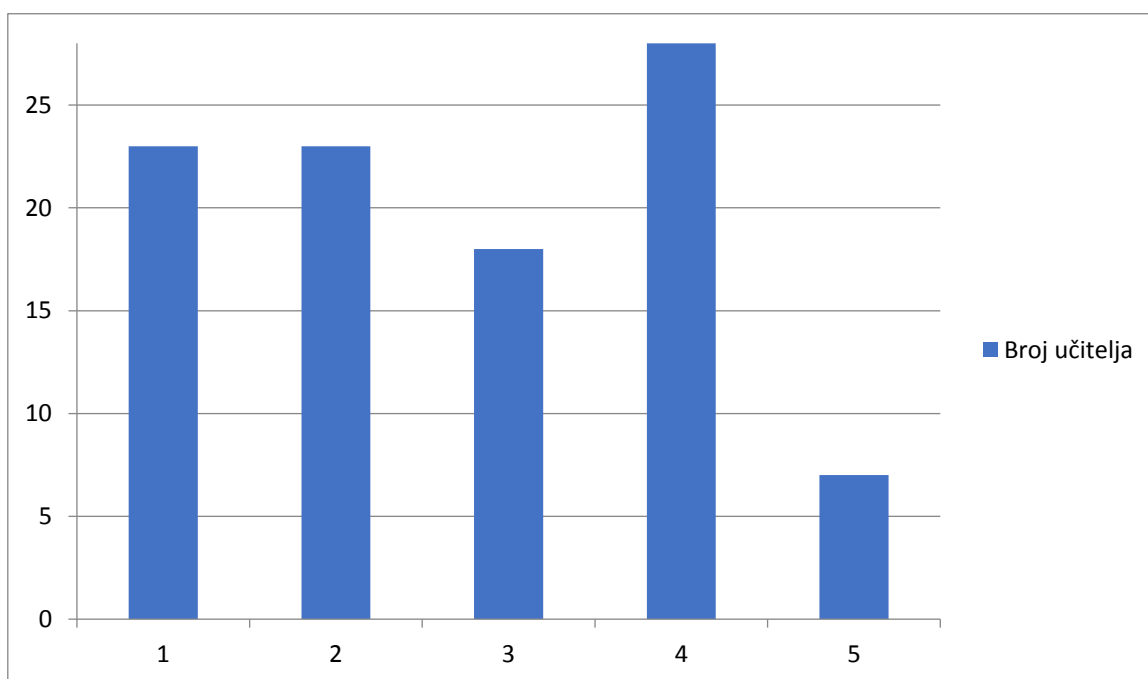
Slika 1. Stavovi učitelja o redovitom provođenju nastave Tjelesne i zdravstvene kulture

Dobiveni podaci pokazuju kako se najviše učitelja složilo u potpunosti da redovito provode nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, odnosno 80%, dok je 3% učitelja odgovorilo da se u potpunosti ne slažu s tom tvrdnjom. 14% učitelja uglavnom redovito provodi nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, a 2% učitelja ne provode redovito nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture.

2. Svaki sat TZK izvodim u školskoj dvorani.

Tablica 2. Stavovi učitelja o izvođenju svakog sata Tjelesne i zdravstvene kulture u školskoj dvorani

Rezultat	Postotak (%)
1	23
2	23
3	18
4	28
5	7

Slika 2. Stavovi učitelja o izvođenju svakog sata Tjelesne i zdravstvene kulture u školskoj dvorani

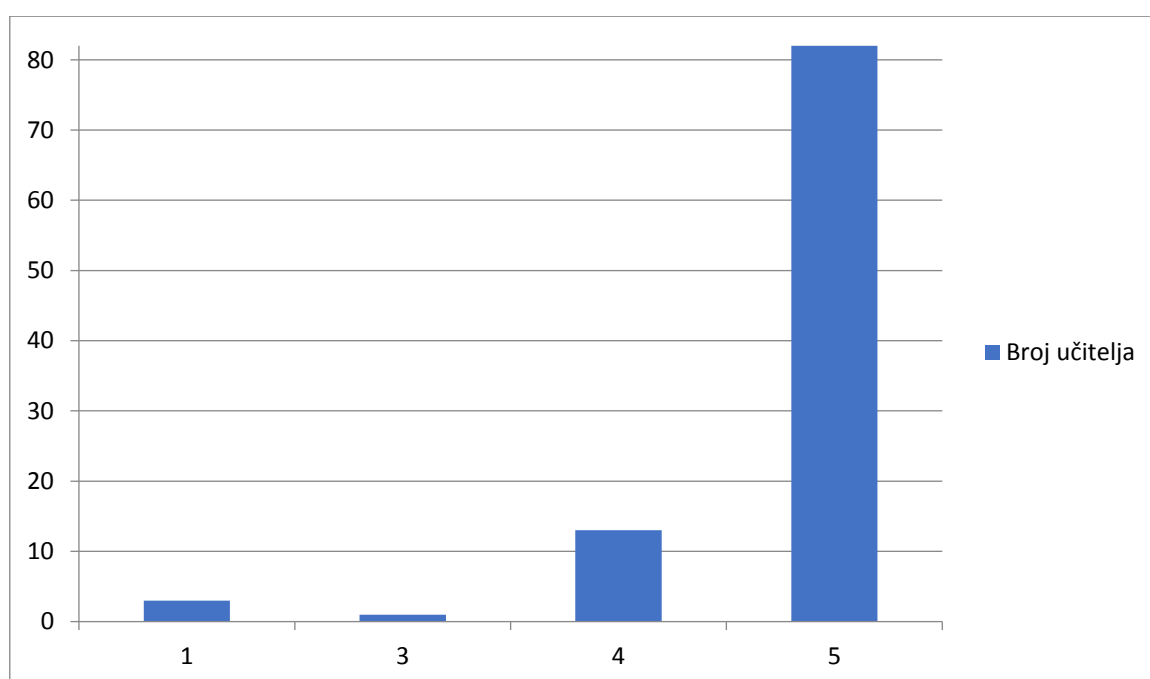
Rezultati druge varijable pokazuju da se samo 7% učitelja u potpunosti slaže s tvrdnjom da svaki sat Tjelesne i zdravstvene kulture provode u školskoj dvorani. 23% učitelja je odgovorilo kako uopće ili uglavnom ne izvode svaki sat Tjelesne i zdravstvene kulture u školskoj dvorani, 28% učitelja izvode te 18% imaju podijeljeno mišljenje.

3. Učenici su vrlo zainteresirani za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture.

Tablica 3. Stavovi učitelja o zainteresiranosti učenika za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture

Rezultat	Postotak (%)
1	3
3	1
4	13
5	82

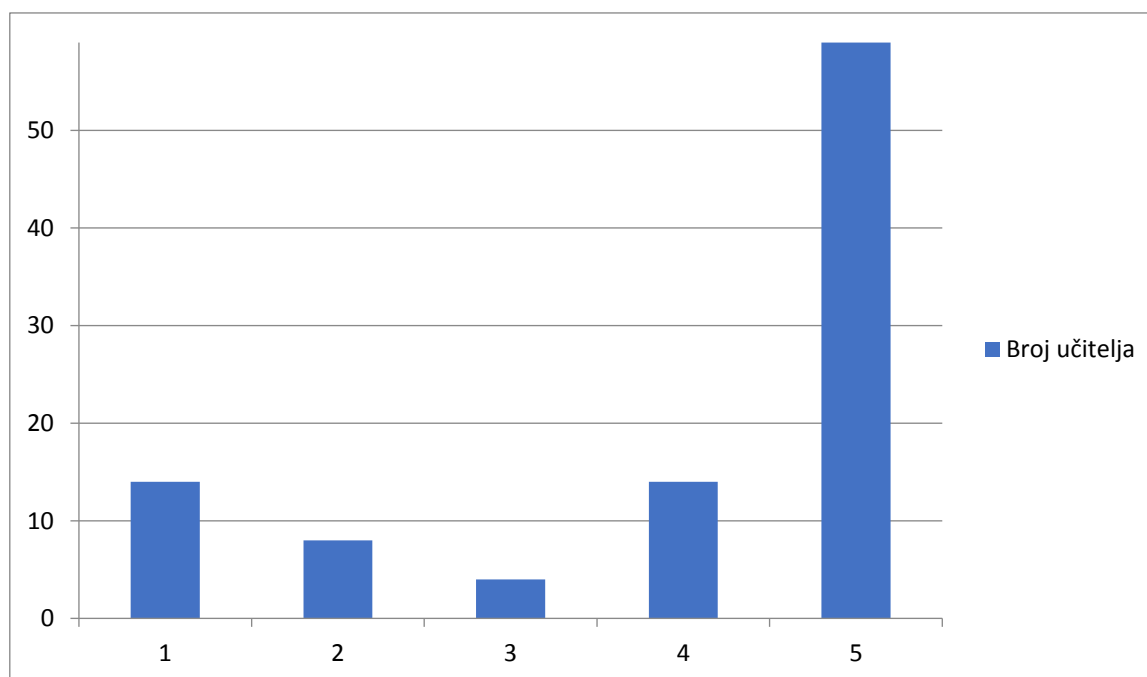
Slika 3. Stavovi učitelja o zainteresiranosti učenika za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture

Dobiveni rezultati ukazuju kako 3% učitelja tvrdi da učenici nisu zainteresirani uopće za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, a 1% učitelja ima podijeljeno mišljenje. Rezultati ove tvrdnje su vrlo pozitivni (preko 93% da su učenici zainteresirani za Tjelesnu i zdravstvenu kulturu).

4. Smatram da je dvorana u mojoj školi dovoljno velika za izvođenje sata TZK u razrednoj nastavi.

Tablica 4. Stavovi učitelja o dovoljnoj veličini dvorane u njihovim školama za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi

Rezultat	Postotak (%)
1	14
2	8
3	4
4	14
5	59

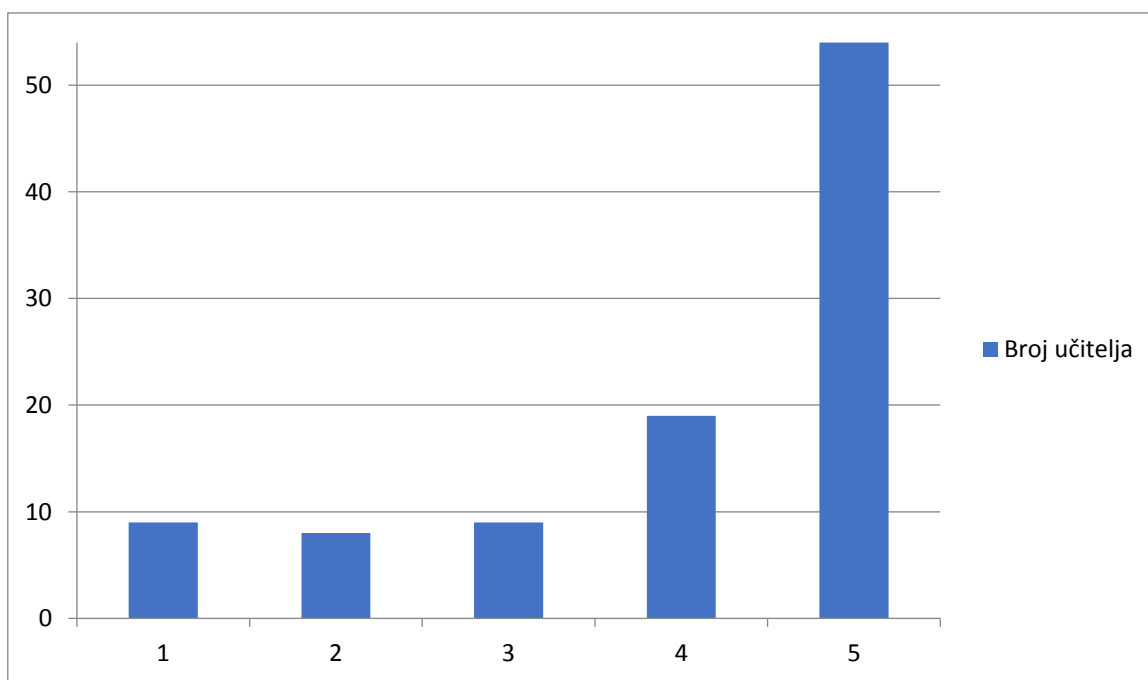
Slika 4. Stavovi učitelja o dovoljnoj veličini dvorane u njihovim školama za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi

Na Slici 4. su prikazani dobiveni rezultati o stavovima učitelja o veličini dvorane za izvođenje sata koji ukazuju na to da 22% učitelja misli da dvorana u školi u kojoj rade nije dovoljno velika za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi. 59% učitelja smatra da je njihova dvorana dovoljno velika za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture, kao i 14% koji se uglavnom slažu, dok se 4% niti ne slaže, niti se slaže.

5. Smatram da učenici imaju adekvatno mjesto za presvlačenje (svlačionica) u potrebnu odjeću i obuću.

Tablica 5. Stavovi učitelja o adekvatnom mjestu za presvlačenje (svlačionica) u potrebnu odjeću i obuću

Rezultat	Postotak (%)
1	9
2	8
3	9
4	19
5	54

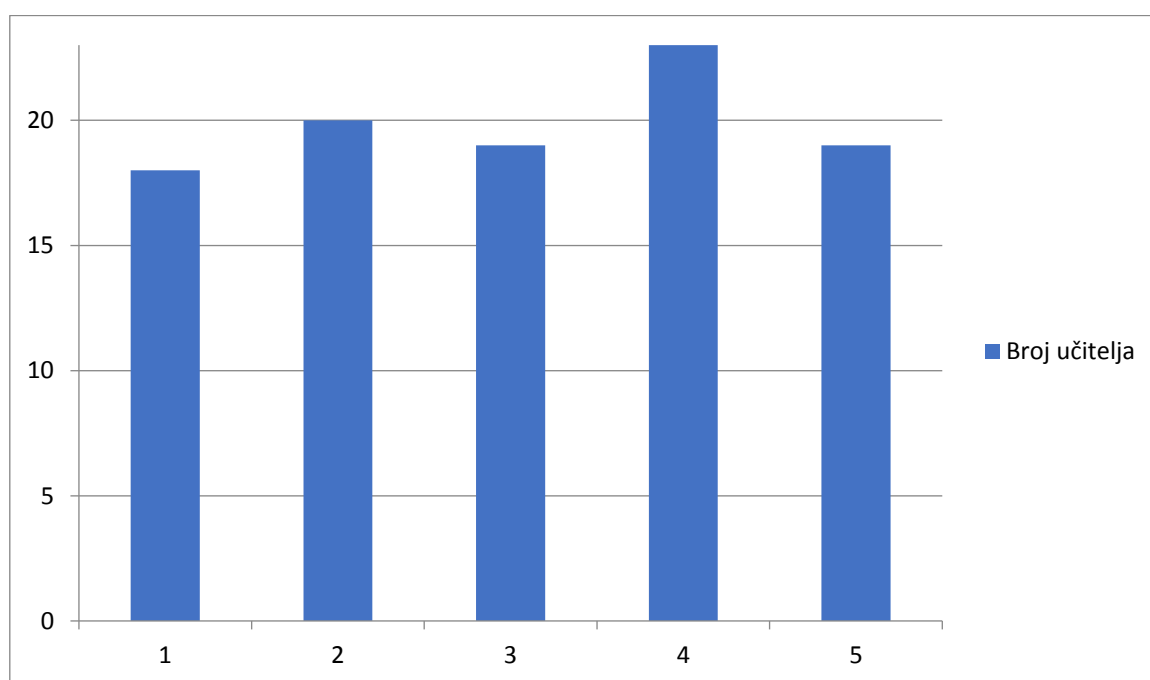
Slika 5. Stavovi učitelja o adekvatnom mjestu za presvlačenje (svlačionica) u potrebnu odjeću i obuću

Velik broj učitelja smatra da u njihovim školama učenici imaju adekvatno mjesto, odnosno svlačionicu kako bi se presvukli u potrebnu odjeću i obuću (54%). 19 učitelja se uglavnom slaže s tom tvrdnjom dok 17 smatra da učenici nemaju adekvatno mjesto za presvlačenje.

6. Dvorana u mojoj školi ima dovoljan broj sprava i rekvizita.

Tablica 6. Stavovi učitelja o dovoljnom broju sprava i rekvizita u školskoj dvorani

Rezultat	Postotak (%)
1	18
2	20
3	19
4	23
5	19

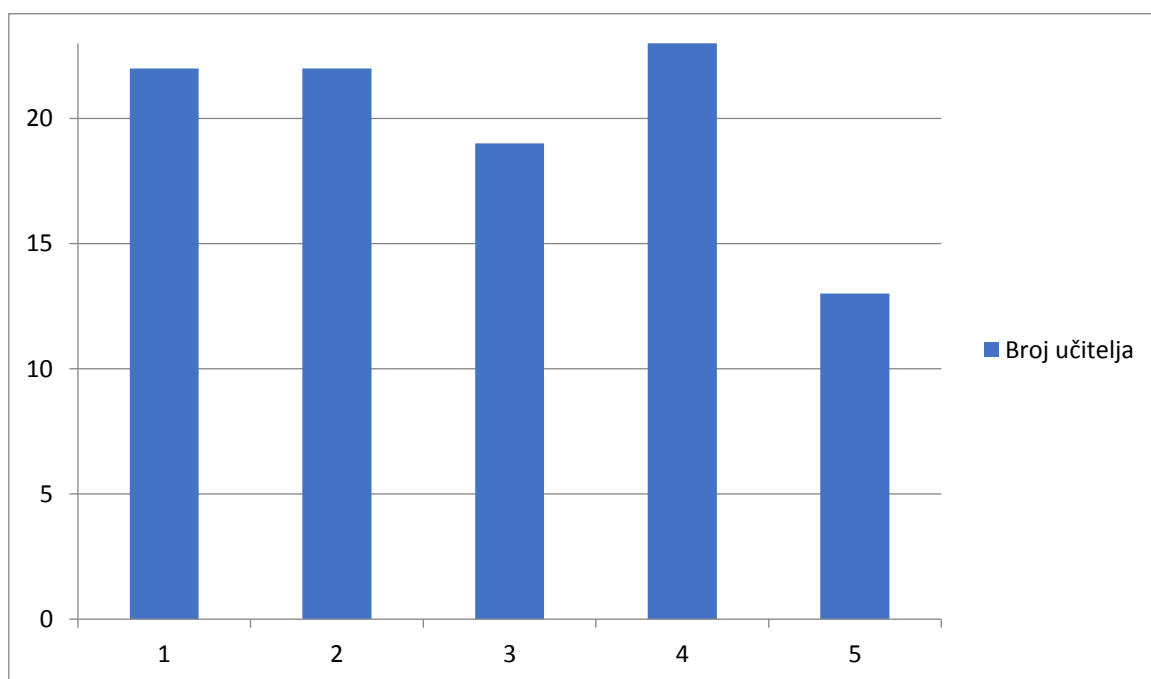
Slika 6. Stavovi učitelja o dovoljnom broju sprava i rekvizita u školskoj dvorani

Dobiveni rezultati u 6. varijabli ukazuju da se 18% učitelja u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da u dvoranama u njihovim školama ima dovoljan broj sprava i rekvizita, kao i 20% koji se uglavnom ne slažu, dok se 23% učitelja uglavnom slaže i 19% učitelja u potpunosti slaže da ima dovoljno rekvizita i sprava. 19% učitelja se ne može odlučiti te se niti ne slažu, niti se slažu s tom tvrdnjom.

7. Dvorana u mojoj školi ima sve potrebne sprave i rekvizite za rad.

Tablica 7. Stavovi učitelja o svim potrebnim spravama i rekvizitima za rad u dvorani u njihovoj školi

Rezultat	Postotak (%)
1	22
2	22
3	19
4	23
5	13

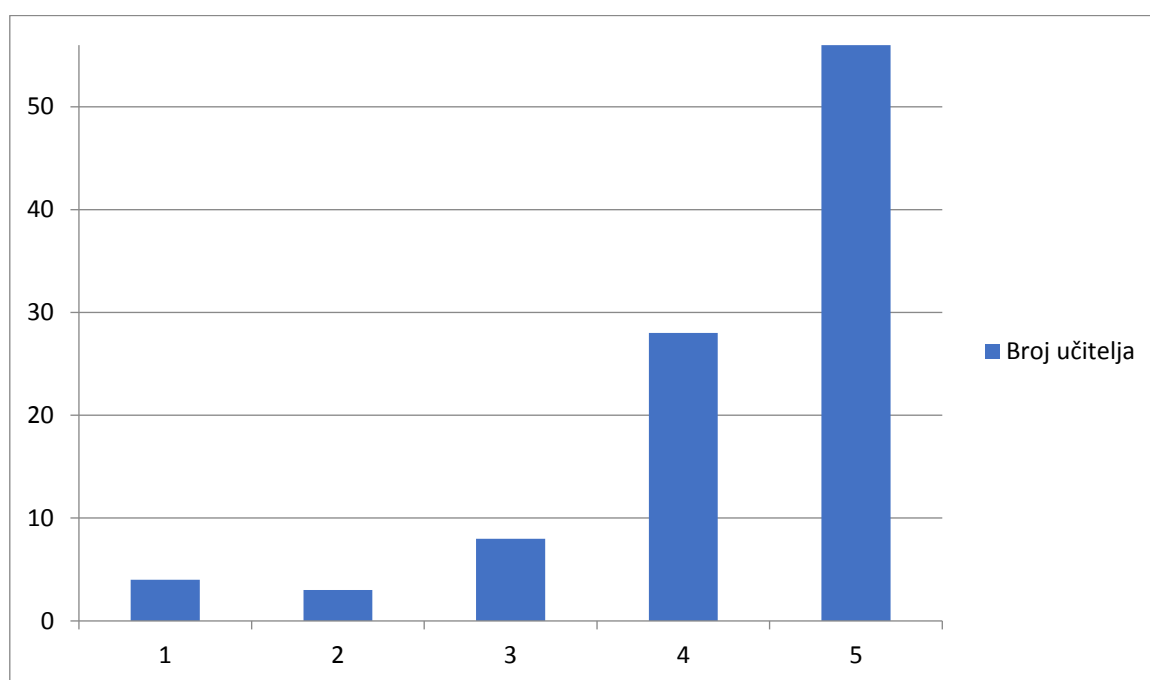
Slika 7. Stavovi učitelja o svim potrebnim spravama i rekvizitima za rad u dvorani u njihovoj školi

Rezultati prikazuju kako većina učitelja smatra da dvorane u školama u kojima rade imaju sve potrebne sprave i rekvizite za rad (36%). No, isto tako, ostatak učitelja smatra da njihove dvorane nemaju sve potrebne sprave i rekvizite za rad (44%), dok se 19 % učitelja ne može odlučiti.

8. Smatram da je potrebno nabaviti još sprava i rekvizita za rad u dvorani.

Tablica 8. Stavovi učitelja o potrebi nabave još sprava i rekvizita za rad u dvorani

Rezultat	Postotak (%)
1	4
2	3
3	8
4	28
5	56

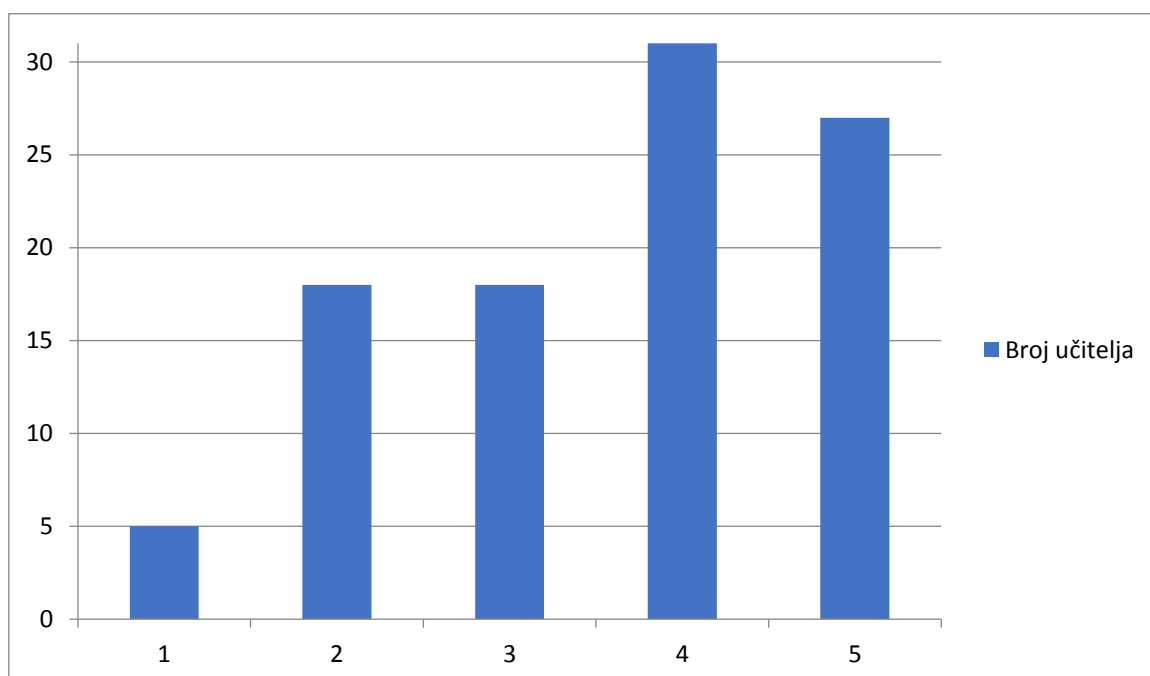
Slika 8. Stavovi učitelja o potrebi nabave još sprava i rekvizita za rad u dvorani

Rezultati prikazani na Slici 8. pokazuju kako učitelji misle da je nabava sprava i rekvizita za rad u dvorani potrebna. 56% učitelja smatra u potpunosti kako bi trebali dobiti još opreme za rad Tjelesne i zdravstvene kulture, kao i 28% učitelja koji se uglavnom slažu s tom tvrdnjom. 8% učitelja je neodlučno dok samo 4% misli da uopće nije potrebno još opreme te 3% koji uglavnom misle da njihova nabava nije potrebna.

9. Smatram da su sprave i rekviziti potrebni za sat TZK uvijek dostupni.

Tablica 9. Stavovi učitelja o dostupnosti sprava i rekvizita potrebnih za sat Tjelesne i zdravstvene kulture

Rezultat	Postotak (%)
1	5
2	18
3	18
4	31
5	27

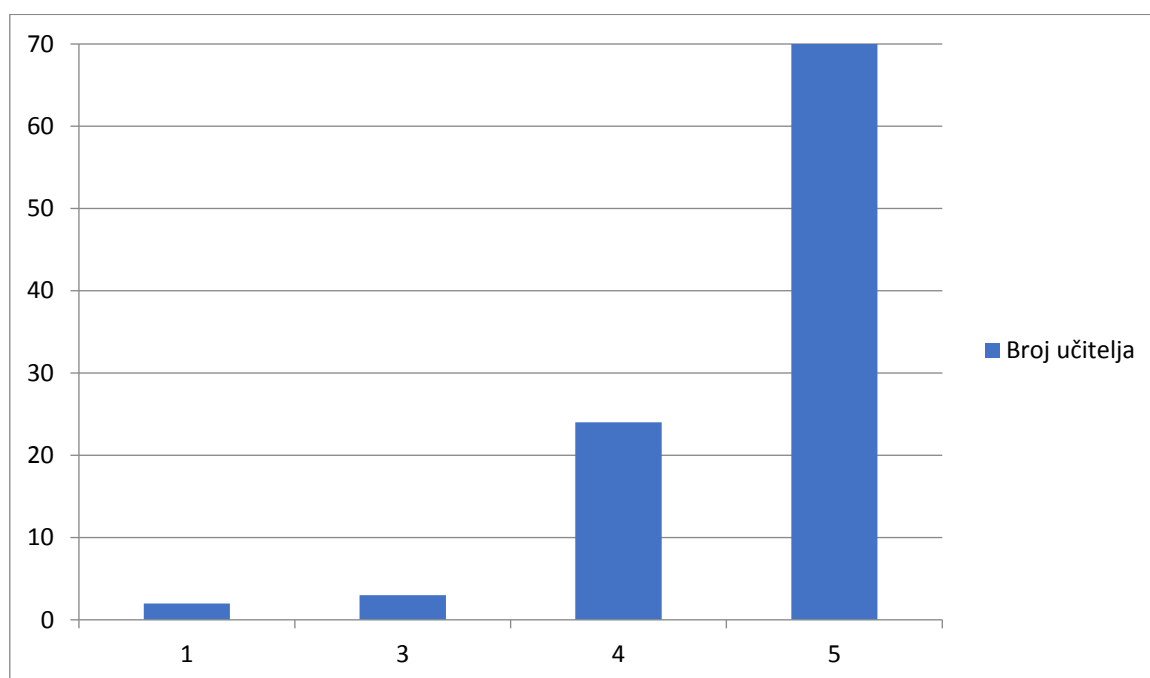
Slika 9. Stavovi učitelja o dostupnosti sprava i rekvizita potrebnih za sat TZK

Petero učitelja je odgovorilo kako se u potpunosti ne slažu da su sprave i rekviziti potrebni za sat Tjelesne i zdravstvene kulture uvijek dostupni te čak 18 učitelja smatra da uglavnom nisu dostupni. 18% učitelja misle da je oprema za rad i dostupna i nedostupna, a 31% učitelja da je uglavnom dostupna. Ostatak učitelja smatraju da su sprave i rekviziti uvijek dostupni (27%).

10. Kada sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni, nastojim optimalno provesti sat TZK.

Tablica 10. Stavovi učitelja o nastojanju optimalnog provođenja sata Tjelesne i zdravstvene kulture kada sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni

Rezultat	Postotak (%)
1	2
3	3
4	24
5	70

Slika 10. Stavovi učitelja o nastojanju optimalnog provođenja sata Tjelesne i zdravstvene kulture kada sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni

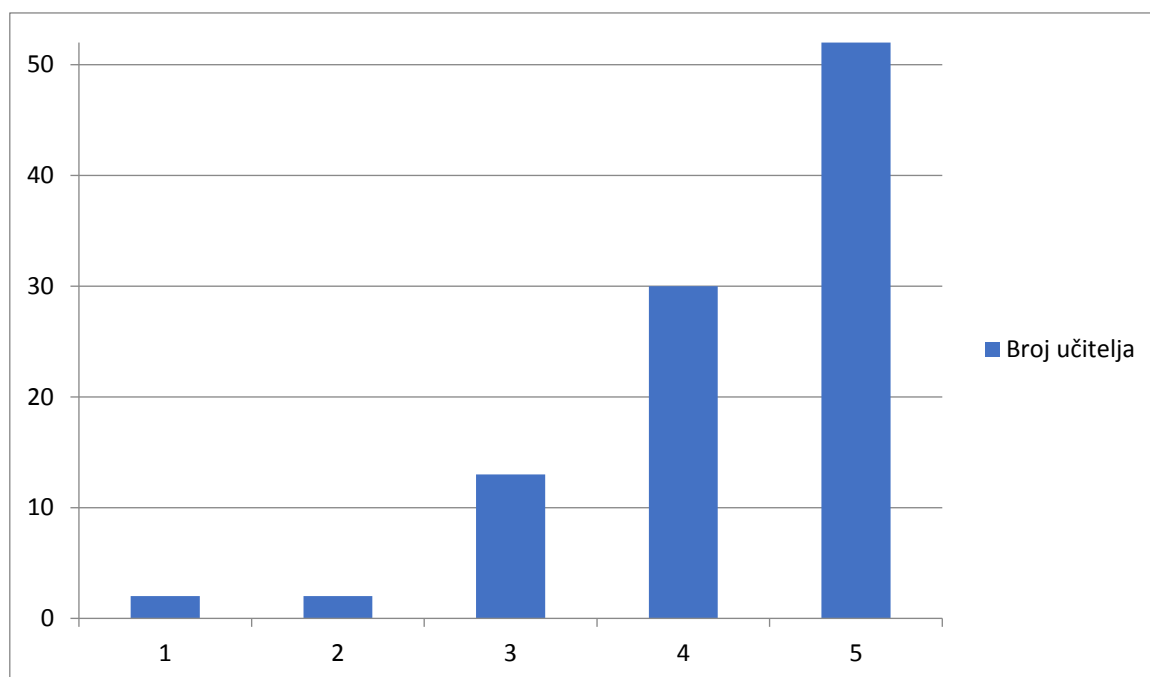
Slika 10. pokazuje kako najviše učitelja (70%) smatra da nastoje provesti optimalno sat TZK kada sprave i rekviziti nisu dostupni. 24% učitelja tvrdi uglavnom isto, dok 2% učitelja ne nastoje provesti optimalno sat TZK. 2% učitelja je stavilo broj 3 koji znači da se niti slažu, niti se ne slažu s tvrdnjom.

11. Smatram da imam sve potrebne kompetencije za kvalitetno provođenje nastave TZK.

Tablica 11. Stavovi učitelja o njihovim kompetencijama potrebnim za kvalitetno provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture

Rezultat	Postotak (%)
1	2
2	2
3	13
4	30
5	52

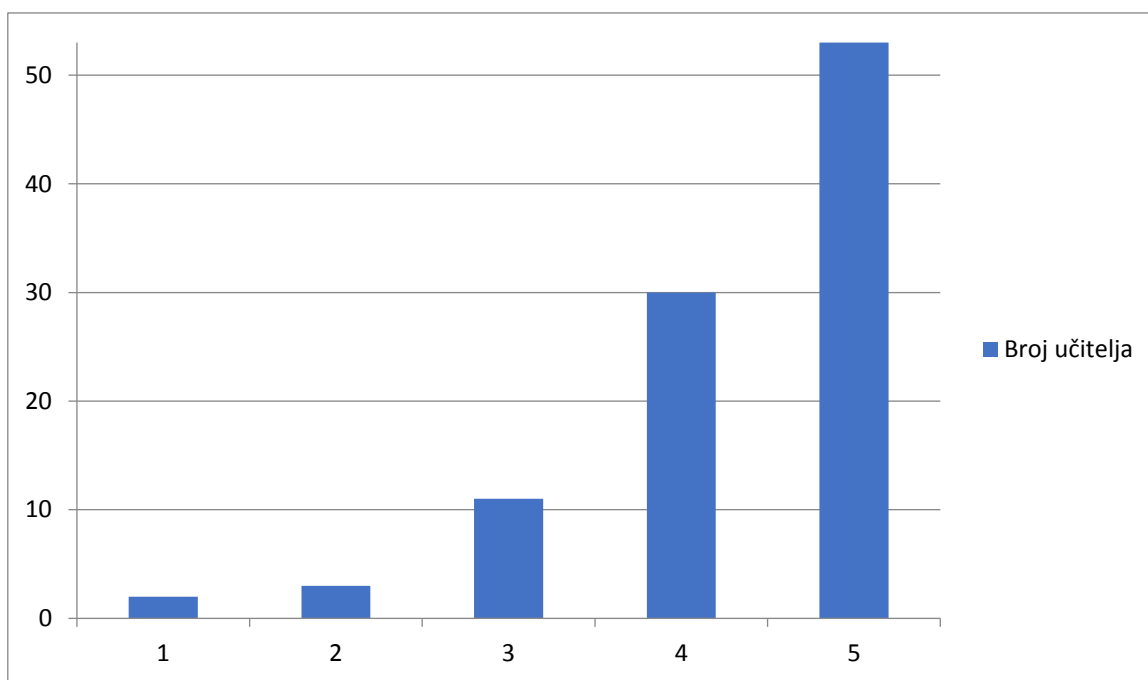
Slika 11. Stavovi učitelja o njihovim kompetencijama potrebnim za kvalitetno provođenje nastave TZK

Rezultati 11. varijable ukazuju da malo više od pola učitelja (52%) smatra da je stručno za kvalitetno provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture. 30% učitelja također misli da su uglavnom kompetentni za kvalitetnu provedbu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture. 4% učitelja smatra da nema dovoljne kompetencije za kvalitetnu provedbu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, a 13% ima podijeljeno mišljenje.

12. Kada je lijepo vrijeme, uvijek pokušavam izvesti sat TZK na otvorenom prostoru (igralištu).

Tablica 12. Stavovi učitelja o nastojanju što više izvođenja sata Tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom prostoru kada je lijepo vrijeme

Rezultat	Postotak (%)
1	2
2	3
3	11
4	30
5	53

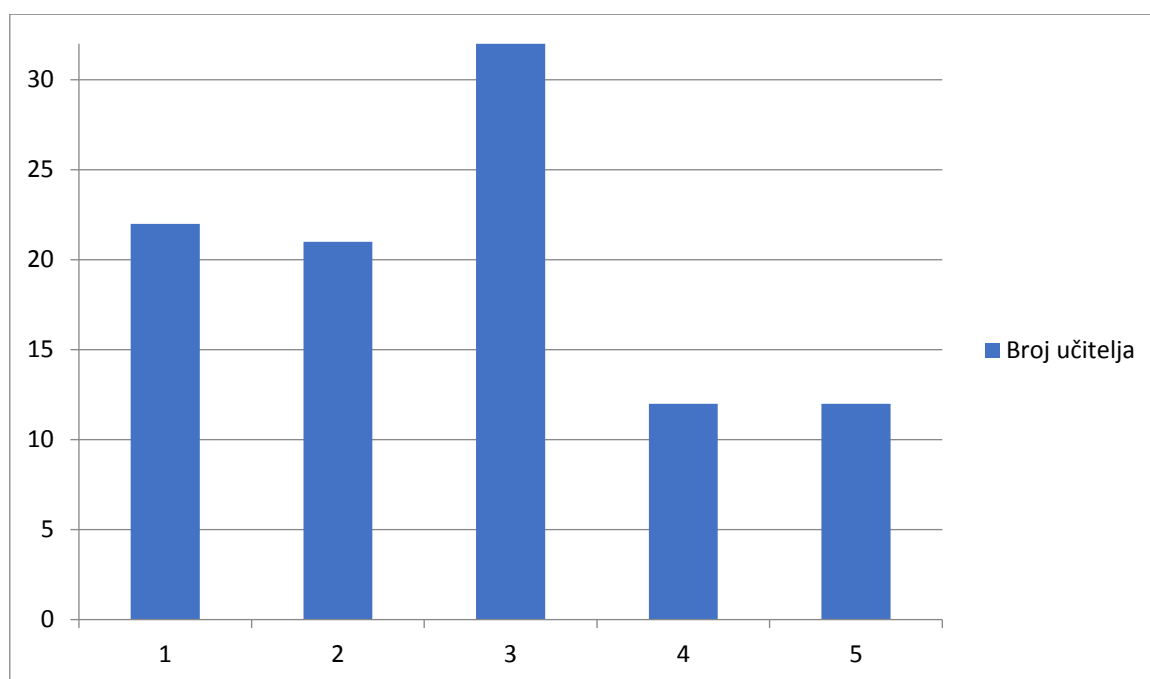
Slika 12. Stavovi učitelja o nastojanju što više izvođenja sata Tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom prostoru kada je lijepo vrijeme

U analizi 12. varijable može se primijetiti da 53% učitelja nastoji provesti što više nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture vani na igralištu, odnosno otvorenom prostoru kada je lijepo vrijeme. Njih 30% uglavnom provodi nastavu na otvorenom prostoru, no 11% i provodi i ne provodi nastavu vani. Mali je postotak učitelja koji ne nastoje provesti sat Tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom prostoru kada je vani lijepo vrijeme (5%).

13. Svake godine izvršavam analizu stanja vježbališta te popisivanje neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita.

Tablica 13. Stavovi učitelja o godišnjem izvršavanju analize stanja vježbališta te popisivanju neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita

Rezultat	Postotak (%)
1	22
2	21
3	32
4	12
5	12

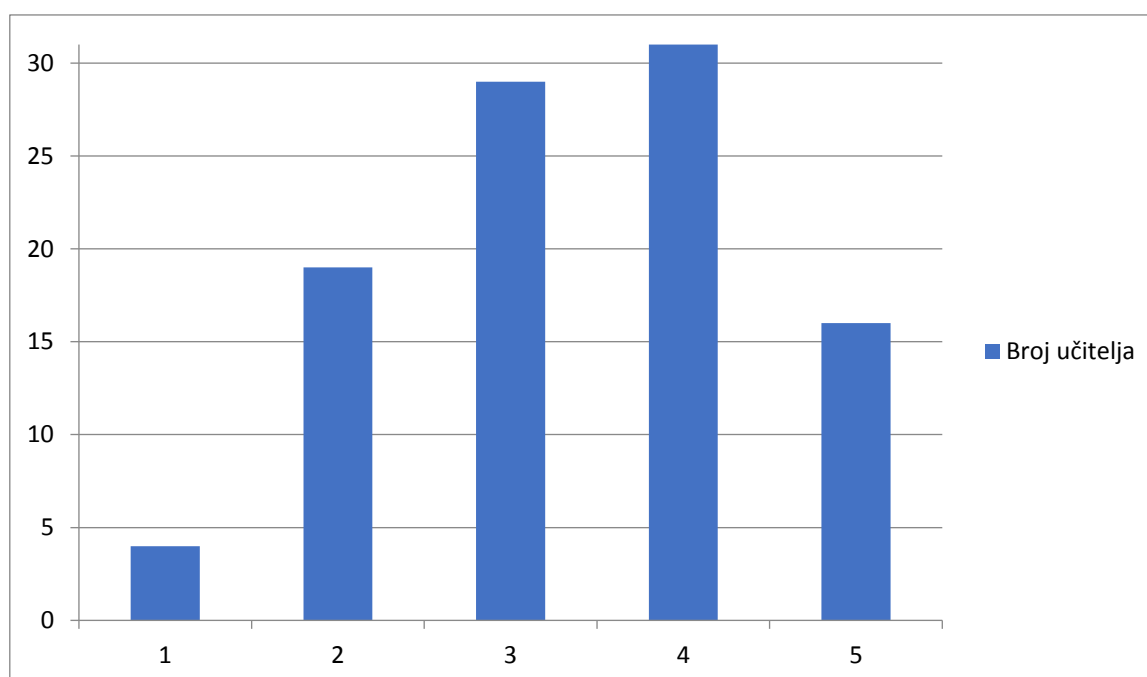
Slika 13. Stavovi učitelja o godišnjem izvršavanju analize stanja vježbališta te popisivanju neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita

Rezultati prikazani na Slici 13. pokazuju na to da većina učitelja (32%) ponekad popisuje analizu stanja vježbališta i neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita. Može se vidjeti kako čak 52% učitelja ne izvršava analizu stanja vježbališta i opreme. Samo 24% učitelja se slaže s tom tvrdnjom, odnosno izvršava tu obavezu.

14. Smatram da moja škola dosta ulaže za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave TZK.

Tablica 14. Stavovi učitelja o ulaganju njihovih škola za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture

Rezultat	Postotak (%)
1	4
2	19
3	29
4	31
5	16

Slika 14. Stavovi učitelja o ulaganju njihovih škola za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture

Prema grafičkom prikazu rezultata na Slici 14. može se uočiti da više od 30% učitelja uglavnom smatra da škola u kojoj rade, dosta ulaže u nabavu rekvizita i sprava za provedbu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, dok 4% njih ne smatra uopće tako. Za tu tvrdnju u potpunosti se složilo 16% učitelja, dok se 19% uglavnom ne slaže. 29 učitelja je neodlučno o tome ulažu li dosta njihove škole za nabavu opreme za rad Tjelesne i zdravstvene kulture.

6. RASPRAVA

Prema Pavičić (2016), predmet Tjelesna i zdravstvena kultura u razrednoj nastavi djeci postaje kao razbibriga te je postalo normalno i učiteljima i roditeljima da je Tjelesna i zdravstvena kultura nevažna. Prema rezultatima prve tvrdnje, odnosno redovitosti provođenja nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, učitelji razredne nastave u Puli odgovorili su da više od 80% njih redovito provodi nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, dok njih 5% nastavu ne provodi redovito. Vrlo je značajno i korisno da većina učitelja redovito provodi nastavu, no ipak ne bi trebalo biti ni minimalnog postotka od neprovođenja nastave Tjelesne i zdravstvene kulture. Nastava Tjelesne i zdravstvene kulture je u nekim područjima u Republici Hrvatskoj jedini organizacijski oblik tjelesnog vježbanja te je upravo zato bitna. Sve je više djece i mladeži koji se ne kreću već sjede za računalima te tako žive nezdravim načinom. Učitelji su ti koji moraju motivirati i poticati učenike na tjelesno vježbanje kako bi postalo sastavni dio aktivnog provođenja njihovog slobodnog vremena.

35% učitelja tvrdi da svaki sat Tjelesne i zdravstvene kulture izvodi u školskoj dvorani, iako se s tim ne slaže njih 46% učitelja. Razlog tome mogao bi biti i nedostatak školskih dvorana ili dostupnost školskih dvorana u Republici Hrvatskoj. U prilog tome govori Pavičić (2016) u svom radu gdje se spominju mjesta i manji gradovi koji nemaju ni osnovne uvjete za rad u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture te zbog toga učitelji nisu u mogućnosti provesti sat u školskoj dvorani. U Puli većinom učitelji razredne nastave nemaju dostupnost dvorane jer prednost ima predmetna nastava te tako ni ne mogu provesti sat Tjelesne i zdravstvene kulture u dvorani.

S obzirom na zainteresiranost učenika za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture, više od 80% učitelja se složilo da djeca pokazuju interes za tjelesnim vježbanjem. Navedeno je i potvrđeno u znanstvenom radu autora Biletić i sur. (2008) prema kojem su dobiveni podaci da od 610 učenika i učenica, 59,5% ima izrazito pozitivan stav prema nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

Da je dvorana u školi dovoljno velika za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi složilo se u potpunosti 59% učitelja dok 14% njih smatra da veličina dvorane nije dovoljna za provedbu sata Tjelesne i zdravstvene kulture. Razlog tome je možda što neke škole zbog lokacije nisu imale dovoljno mjesta za izgradnju velike školske dvorane. Što se tiče adekvatnog mjesta za presvlačenje u odgovarajuću

odjeću i obuću, odnosno svlačionice, učitelji većinom (54%) smatraju da njihove škole imaju svlačionice, dok 9% smatra da se učenici nemaju gdje presvući u potrebnu odjeću i obuću za rad u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

Učitelji razredne nastave u Puli odgovorili su da dvorana u njihovoj školi ima dovoljan broj sprava i rekvizita, no samo 19% učitelja koji su se u potpunosti složili s tom tvrdnjom te 23% koji se uglavnom slažu. 18% učitelja smatra kako dvorane u školama u kojima rade nemaju dovoljno sprava i rekvizita u potpunosti te 20% učitelja koji se uglavnom ne slažu da ih ima dovoljno. 19% učitelja se niti slaže, niti se ne slaže s ovom varijablom. Rezultati nisu zadovoljavajući te bi stoga trebalo više ulagati u opremu za rad u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture. Prema Šundi, Tvorek, Nabršnigg i Knjazu (2011), ako se nastava Tjelesne i zdravstvene kulture provodi u primjerenim materijalno-tehničkim uvjetima, onda će uspjeh i rezultati učenika biti bolji nego da se tjelesno vježbanje provodi u lošijim uvjetima poput neprimjerenih prostora bez sprava i rekvizita.

Sljedeća varijabla je slična poput prethodne te su i dobiveni rezultati slični. 22% učitelja se u potpunosti ne slaže da njihova školska dvorana ima sve potrebne rekvizite i sprave za rad, 22% učitelja se uglavnom ne slaže s tim te je 19% učitelja neodlučno, odnosno niti se slažu, niti se ne slažu s tom varijablom. Samo 13% učitelja se u potpunosti slaže da dvorane u školama u kojima rade imaju sve potrebne sprave i rekvizite za rad te 23% učitelja koji se uglavnom slažu. Podaci stavova učitelja pokazuju više negativnih rezultata nego pozitivnih te bi u tom slučaju škole trebale više ulagati u sprave, rekvizite i opremu za rad u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture. Slično potvrđuje istraživanje Šunde, Tvorek, Nabršnigg i Knjaza (2011) koje navodi kako učenici koji u osnovnoj školi nisu imali neke sprave i rekvizite, dođu u srednju školu i susretnu se prvi put s određenim spravama i rekvizitima te imaju strah od nepoznatog pa je vrlo teško provesti i izvoditi pojedine nastavne teme u tom vremenskom periodu. 56% učitelja smatra da je potrebno nabaviti još sprava i rekvizita za rad u dvorani, dok 4% učitelja smatra da nije potrebno. 28% se uglavnom slaže da je potrebna nabava opreme te se 3% uglavnom ne slaže. Dakle, u većini osnovnih škola u Puli bi trebalo ulagati u opremu za prostor zbog bolje kvalitete nastave, a i boljih rezultata djece i mladih.

S obzirom na dostupnost sprava i rekvizita potrebnih za sat Tjelesne i zdravstvene kulture, 31% učitelja smatra kako su uglavnom dostupni, dok 18% misli drugačije. 27% se u potpunosti slaže s ovom varijablom, dok se 5% učitelja u potpunosti ne slaže da

su sprave i rekviziti uvijek dostupni. Mogući razlog tome je predmetne nastave koja ima prednost nad razrednom nastavom zbog složenijih i zahtjevnijih nastavnih tema. Predmetna nastava je većinom u jutarnjim smjenama te tada razredna nastava nije u mogućnosti provoditi sat Tjelesne i zdravstvene kulture u školskoj dvorani već uzeti dostupne rekvizite te provesti sat na školskom igralištu.

U slučaju da sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni, onda 70% učitelja nastoji optimalno provesti sat Tjelesne i zdravstvene kulture, dok 2% ne nastoji. 3% učitelja se niti slaže, niti ne slaže s ovom tvrdnjom te se 24% uglavnom slaže. Prema Šundi, Tvoreku, Nabršnigg i Knjazu (2011), učitelji su ti koji moraju biti kreativni i motivirani za realizaciju što kvalitetnije nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, pogotovo kada imaju otežanu situaciju gdje nisu u mogućnosti odraditi neke nastavne teme iz plana i zbog nedostatka sprava i rekvizita. Tako je učiteljeva uloga najvažnija jer on osmišljava sat Tjelesne i zdravstvene kulture i treba znati najbolje kako iskoristiti raspoloživi prostor, sprave i rekvizite. Upravo zbog toga, mora imati sve potrebne kompetencije za kvalitetnu provedbu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture te tako i 52% učitelja smatra da su kompetentni za kvalitetno provođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture. 30% njih se uglavnom slaže dok se 4% ne slaže s ovom varijablom. 13% učitelja razredne nastave ima podijeljeno mišljenje.

U sljedećoj varijabli, 53% učitelja pokušava izvesti sat Tjelesne i zdravstvene kulture na otvorenom prostoru (igralištu) kada je lijepo vrijeme, dok njih 2% ne pokušava. 30% učitelja se uglavnom slaže da nastoje provesti sat vani, 3% učitelja se uglavnom ne slaže, a 11% je neodlučno. Rezultati su očekivani s obzirom na činjenicu da neke nastavne teme iz plana i programa niti ne mogu biti provedene na otvorenom prostoru jer su za njihovu izvedbu potrebne pojedine sprave i rekviziti koji se nalaze u zatvorenom prostoru, odnosno školskoj dvorani. No, korisno je i zdravo za sve da se nastava Tjelesne i zdravstvene kulture provodi na otvorenom prostoru.

Izvršavanje analize stanja vježbališta te popisivanje neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita svake godine provodi u potpunosti samo 12% učitelja, dok 22% ne izvršava uopće analizu stanja opreme. S ovom tvrdnjom slaže se uglavnom 12% učitelja koji izvršavaju analizu stanja materijalnih uvjeta, a ne slaže se uglavnom 21% učitelja. 32% učitelja djelomično provodi analizu stanja vježbališta i opreme. Jedan od mogućih razloga tome je što učitelji razredne nastave smatraju da nisu odgovorni za to već nastavnici predmetne nastave Tjelesne i zdravstvene kulture.

U varijabli prema kojoj učitelji smatraju da njihova škola dosta ulaže za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, 31% učitelja se uglavnom složilo, a 16% u potpunosti složilo. Čak 19% učitelja smatra da njihova škola ne ulaže dovoljno za nabavu opreme te 4% u potpunosti smatra da njihova škola ne ulaže dovoljno. 29% se niti slaže, niti se ne slaže s ovom varijablom. U radu Šunde, Tvorek, Nabršnigg i Knjaza (2011), spomenuto je kako je potrebno poticanje izgradnje sportskih objekata, ali i primjenjivanje različitih rekvizita koji mogu učenicima biti zanimljiviji i noviji te da takvi rekviziti nisu velik trošak i da bi izgradnja i opremanje dvorana trebala biti društvena obveza.

Zadnje pitanje u anketnom upitniku bilo je što učitelji misle kako bi se mogli poboljšati materijalni uvjeti rada u njihovoj školi te je 44 učitelja razredne nastave odgovorilo na pitanje. Većina njih smatra kako je potrebno nabaviti nove rekvizite i sprave za rad Tjelesne i zdravstvene kulture dok nekoliko učitelja smatra kako treba izgraditi novu školsku dvoranu. Isto tako, smatraju da je potrebna veća dostupnost dvorane za sat Tjelesne i zdravstvene kulture u jutarnjoj smjeni te zamjena dotrajalih sprava i rekvizita. Puno učitelja tvrdi da razredna nastava nema dostupnost školske dvorane osim kada su u dogovoru s nastavnicima iz Tjelesne i zdravstvene kulture te da nije adekvatno opremljena za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture. Mnogi smatraju kako je potrebno nabaviti dosta sredstava i novca za novu opremu te da je to moguće provesti putem donacija, projekta ili odvajanjem novca koje školstvo dobije.

7. ZAKLJUČAK

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da u osnovnim školama u Puli najviše nedostaje sprava i rekvizita potrebnih za rad u Tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi. 56% učitelja smatra da je potrebno nabaviti još sprava i rekvizita za rad u dvorani te samo 18% tvrdi da dvorana u njihovoj školi ima dovoljan broj sprava i rekvizita. Potrebno je izdvojiti sredstva za financiranje novih sprava i rekvizita jer bez njih je teško i provesti kvalitetnu nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture. Napredak i razvoj učenika je moguć, ali vrlo teško bez odgovarajućih sprava i rekvizita.

Što se tiče redovitog provođenja nastave Tjelesne i zdravstvene kulture, 80% učitelja se slaže s tom tvrdnjom te više od 59% smatra da su učenici vrlo zainteresirani za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture. 59% učitelja razredne nastave smatra da je dvorana dovoljno velika za izvođenje sata Tjelesne i zdravstvene kulture te 54% smatra da učenici imaju adekvatno mjesto za presvlačenje u potrebnu odjeću i obuću. Dakle, prostori za izvođenje nastave Tjelesne i zdravstvene kulture su uglavnom prihvatljive veličine, no dostupnost za učitelje razredne nastave nije. Mnogo učitelja je odgovorilo na zadnje pitanje u upitniku kako predmetna nastava Tjelesne i zdravstvene kulture ima prednost nad razrednom nastavom te da zbog toga dvorana nije uvijek dostupna. Ovdje je potrebna vrlo dobra organizacija rasporeda za predmetnu i razrednu nastavu kako bi obje strane bile na dobitku, odnosno imali dostupnu dvoranu.

Izvršavanje analize stanja vježbališta i provjeravanje ispravnosti sprava i rekvizita samo 12% učitelja radi, što je mali postotak. Učitelji su ipak odgovorni za sigurnost djeteta, pogotovo u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture te upravo zbog toga imaju dužnost provjeravati neispravne i dotrajale sprave i rekvizite.

Rezultati ovog istraživanja mogli bi biti relevantni za učitelje, ravnatelje i sve nadležne za područje odgoja i obrazovanja djece u poboljšanju materijalnih uvjeta rada s ciljem optimalnog razvoja i napretka djece, ne samo u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture, već kao cjelovite, zdrave i zadovoljne osobe.

8. LITERATURA

1. Findak, V. (1999) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006)
3. Nacionalni okvirni kurikulum (2011)
4. Neljak, B. (2011) *Kineziološka metodika u osnovnom i srednjem školstvu*. Zagreb: Skriptarnica SKIF na Kineziološkom fakultetu
5. Biletić I., Benassi, L., Baić, M., Cvetković, Č. i Lukšić, E. (2008.) Stavovi učenica i učenika osnovnih škola Šijana u Puli i Poreču prema nastavi i nastavnim cjelinama tjelesne i zdravstvene kulture. *Zbornik radova 17. ljetne škole: Stanje i perspektiva razvoja u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije*. str. 82.-87. [Online] Dostupno na – URL: https://www.hrks.hr/skole/17_ljetna_skola/81-87.pdf[Pristupljeno: 1.8.2018.]
6. Hrvatska-zemlja i ljudi (2017.) *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. [Online] Dostupno na – URL: <http://www.croatie.eu/article.php?id=35&lang=1>[Pristupljeno: 9.5.2018.]
7. Hrvatski kineziološki savez (2015.) *O Hrvatskom kineziološkom savezu*. [Online] Dostupno na – URL: <https://www.hrks.hr/onama>[Pristupljeno: 18.7.2018.]
8. Hrvatski olimpijski odbor (2016.) *O Hrvatskom olimpijskom odboru*. [Online] Dostupno na – URL: <http://www.hoo.hr/hr/hrvatski-olimpijski-odbor/o-hrvatskom-olimpijskom-odboru/1299-hrvatski-olimpijski-odbor>[Pristupljeno: 18.7.2018.]
9. Hrvatski školski sportski savez (2016.) *O savezu*. [Online] Dostupno na – URL: <http://skolski-sport.hr/index.php/o-savezu/>[Pristupljeno: 18.7.2018.]
10. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2016.) *Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura*. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. [Online] Dostupno na – URL: http://mzos.hr/datoteke/18-Predmetni_kurikulum-Tjelesna_i_zdravstvena_kultura.pdf[Pristupljeno: 10.5.2018.]
11. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2006.) *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. [Online] Dostupno na – URL: <https://mzo.hr/hr/rubrike/rani-predskolski-odgoj-obrazovanje>[Pristupljeno: 9.5.2018.]

12. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2006.) *Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj*. [Online] Dostupno na – URL: https://mzo.hr/sites/default/files/links/hrvatski_obrazovni_sustav.pdf[Pristupljeno: 7.5.2018.]
13. Pavičić D. (2016.) Nastava tjelesne i zdravstvene kulture u školama ruralnih krajeva. *Zbornik radova 25. ljetne škole: Kineziologija i područja edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije u razvitku hrvatskog društva*. str. 678.-681. [Online] Dostupno na – URL: https://www.hrks.hr/skole/25_ljetna_skola/678-Pavicic.pdf[Pristupljeno: 8.5.2018.]
14. Središnji državni ured za šport (2017.) *Djelokrug*. [Online] Dostupno na – URL: <http://sdus.hr/o-nama/djelokrug/>[Pristupljeno: 9.5.2018.]
15. Šunda, M., Tvorek, A., Nabršnigg, K. i Knjaz, D. (2011.) Kolika je realna mogućnost provođenja nastavnih tema tjelesne i zdravstvene kulture u školama u Republici Hrvatskoj? *Zbornik radova 20. ljetne škole: Dijagnostika u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije*. str. 511.-514. [Online] Dostupno na – URL: https://www.hrks.hr/skole/20_ljetna_skola/511-514-Sunda.pdf[Pristupljeno: 9.5.2018.]
16. Vrbanac, D. i Palijan, T. (2009.) Nastava tjelesne i zdravstvene kulture kao temeljni organizacijski oblik rada u školi. *Zbornik radova 18. ljetne škole: Metodički organizacijski oblici rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije*. str. 528.-535. [Online] Dostupno na – URL: https://www.hrks.hr/skole/18_ljetna_skola/528-535.pdf[Pristupljeno: 7.5.2018.]

PRILOZI

Prilog 1. Upitnik kojim se ispitalo stanje materijalnih uvjeta rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi u svim osnovnim školama u Puli

ANKETNI UPITNIK

Poštovani,

najljepše Vas molimo da odvojite malo vremena i popunite ovaj anonimni anketni upitnik. Svrha i cilj upitnika je saznati kakvi su materijalni uvjeti rada u školama za potrebe nastave tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi. Podaci dobiveni ovim anketnim upitnikom koristit će se za potrebe diplomskog rada na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Tema diplomskog rada su *Materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture*, a mentorica je izv. prof. dr. sc. Iva Blažević.

Unaprijed se zahvaljujemo na pomoći i srdačno Vas pozdravljamo!

S poštovanjem,

Ana Šterpin, studentica

izv. prof. dr. sc. Iva Blažević

Smatram da učenici imaju adekvatno mjesto za presvlačenje (svlačionicu) u potrebnu odjeću i obuću.					
Dvorana u mojoj školi ima dovoljan broj sprava i rekvizita.					
Dvorana u mojoj školi ima sve potrebne sprave i rekvizite za rad.					
Smatram da je potrebno nabaviti još sprava i rekvizita za rad u dvorani.					
Smatram da su sprave i rekviziti potrebni za sat TZK uvijek dostupni.					
Kada sprave i rekviziti u školskoj dvorani nisu dostupni, nastojim optimalno provesti sat TZK.					
Smatram da imam sve potrebne kompetencije za kvalitetno provođenje nastave TZK.					

Kada je lijepo vrijeme, uvijek pokušavam izvesti sat TZK na otvorenom prostoru (igralištu).					
Svake godine izvršavam analizu stanja vježbališta te popisivanje neispravnih i dotrajalih sprava i rekvizita.					
Smatram da moja škola dosta ulaže za nabavu kvalitetnih sprava i rekvizita potrebnih za provođenje nastave TZK.					

Što mislite kako bi se mogli poboljšati materijalni uvjeti rada u Vašoj školi?

Zahvaljujemo se na trudu i izdvojenom vremenu za ispunjavanje anketnog upitnika!

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada su materijalni uvjeti rada u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture. TZK je bitni dio odgojno-obrazovnog procesa te se uspješno provodi uz odgovarajuće sprave i rekvizite te prostor u kojem se odvija tjelesno vježbanje.

Cilj je ovog rada istražiti stanje materijalnih uvjeta rada u svim osnovnim školama u Puli kod 99 učitelja razredne nastave, a to je učinjeno putem anonimnog upitnika koji se sastojao od 14 varijabli. Temeljem dobivenih rezultata može se zaključiti da je u osnovnim školama u Puli najveći problem nedostatak sprava i rekvizita potrebnih za rad u TZK. Isto tako, dostupnost školskih dvorana za učitelje razredne nastave nije dovoljna jer predmetna nastava ima prednost.

Ključne riječi: Tjelesna i zdravstvena kultura, materijalni uvjeti rada, razredna nastava, učitelji

SUMMARY

The topic of this thesis is material working conditions in P.E. Physical education is very important part of educational process and is successful with appropriate equipment, props and space in which exercising is being implemented.

The aim of this study was to research the state of material working conditions in P.E. in all primary schools in Pula among 99 teachers of primary school education. Using anonymous questionnaire that consisted of 14 variables it was examined opinions of the teachers, their agreements and disagreements through Likert scale from 1 to 5.

Based on the obtained results, we can see that the main problem in primary schools in Pula is a lack of equipment and props needed for work in P.E. Further more, gyms are not available enough for the teachers of primary school education because subject teaching has more advantage.

Key words: Physical education, material working conditions, primary education, teachers